

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.)

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tranita francate
la redactiuni.

Anulu II.

Blasiu 15 Juniu 1889.

Nr. 18.

Partea besericésca.

Casatori'a preotiloru.

VI.

Beseric'a orientale concéde preotiloru casatori'a prima; ér' casatori'a a dóu'a precum si ori-care casatori'a contrasa dupa hirotonia o condamna si astádi precum a condamnat'o si mai de multu cá pre-o crima comissa in contr'a sacreloru canóne.

In tempurile de de multu erau preoti, cari casatorindu-se a dóu'a óra, si-permiteau a servi si dupa ace'a cá preoti, — prin ce se vatemau canónele, cari eschidu pre preotii bigami dela perfacerea ulterióra a functiuniloru sacre, si deodata se vatemá si sentiulu religiosu alu poporului credinciosu, care nu vede bucurosu abaterile dela canóne, si se scandaliséza de atari fapte.

Inca in ainte de conciliulu Trulanu (Quinisextu) dela anulu 692 obvenisera casuri, prin cari se vulnerá disciplin'a besericésca referitóre la casatori'a preotiloru; din care cauza insusi imperatulu Justinianu II Rinotmetulu (cunasulucarnu) fiiulu si succesórnulu imperatului Constantinu Pogonatu, sub carele s'a tienutu sinodulu amentitu, — a fostu necesitatu a trage atentiunea parentiloru sinodali asupr'a preotiloru bigami din acelu tempu, provocandu-i se iée masuri energice spre impiedecarea acelor calcári de canóne.

Sinodulu luandu la pertractare propunerea mai susu amentita in canonulu alu III. a enuntiatu urmatóriele: „Parintii sinodutui acestuia indreptandu reutatea ceea ce se facuse si desradecimandu si ceea-ce vré se fia: facut'au canonulu acest'a si demanda: cá câtí din preoti si diaconi voru fi luatú a dóu'a muiere mai inainte de venirea acestui sinodu, si nu

se voru fi indreptatu (pocaitu) si despartitu de fãrã-de-legile nunte (nefãria conjugia), aceia cu pravi'l'a se fia scosi si se li se iée darulu, si sè se puna la unu locu cu mireni; ér' cati mai inainte de venirea sinodului si-voru fi cunoscutu erórea, voru fi facutu penitentia, si se voru fi lasatu de ace'a impreunare rea: aceia sè se oprésca dela preotia (dela functiuni) si sè se canonésca catu-va tempu si numai onórea siederei mai susu se si-o tiena, ér' popi'a nu, càci nu se cade celui ce s'a ranitu a binecuventá pre altulu, si la alta spítia mai mare se nu se suie: ci se fia in rendulu de onóre, in care s'au aflatu: inse acestea demandatu-s'au se se faca pentru mila si iertatime facia de preotii incurcati cu a dóu'a nunta mai inainte de venirea sinodului; ér' de atunci incóce dupa hotarulu si canonulu acest'a nu ierta sè se faca nece unele de acestea, ci de totu se li se iée darulu“.

De unde retacescu cei ce sustienu, — cà preotii, cari se casatorescu a dóu'a óra, ori si numai odata dupa susceperea orduriloru sacre, — remanu in rendulu onórei, in care au fostu mai inainte de ace'a; pentru-cà sinodulu Trulanu in canonulu mai susu citatu concéde acelu favoru numai singuru preotiloru, cari se casatorisera a dóu'a óra inainte de venirea acelu sinodu, si inca numai acelor'a, cari si-cunoscera erórea, facura penitentia, si se despartira totalmente de impreunarea cea spurcata, pre candu preotii, cari se-ar' casatori a dóu'a óra dupa venirea acelu sinodu se eschidu nu numai dela functiunile sacerdotali, ci si din rendulu de onóre alu celoralalti preoti.

Prin dispusetiunea acestui sinodu adusa in canonulu 3 si 26 s'a pusú afara de vigóre de o

parte canonulu 1 alu sinodului dela Neocesarea, prin care preotiloru casatoriti a dóu'a óra li se lasá se si- póta tiené onórea si scaunulu, ér' de alta parte canonulu 10 alu sinodului Anciranu, prin care se concedeá diaconiloru a se casatorí dupa primirea diaconatului, déca aceia si- rezervau contragerea contragerea casatoriei dupa primirea diaconatului.

Gresiescu si acei'a, cari tienu cà casatorí'a a dóu'a a preotului, este valida; pentru-cà sinodulu Trulanu in canónele mai susu citate nu recunósce de valida casatorí'a a dóu'a a preotului, ci o dechiara de impreunare fàradelege, rea si spurcata, demandandu cá sè se desfaca pàna si casatoriéle ce le-ar' fi inchiatu preotii a dóu'a óra inainte de venirea sinodului.

Dupa codicele de canóne a besericeii orientale — impreunàrile fàra-de-lege, rele, adulterine, nuntile spurcate, insuràrile fàra-de-lege intre cari se numera casatorí'a a dóu'a a preotiloru — suntu invalide si ca atari trebue se se desfaca, — ceea-ce apare si din canonulu 26 alu sinodului Trulanu, in care se dice: Preotulu, carele din nescientia va cadé intr'o insurare fàra-de-lege, pentru care se lipsésce de functiuni *de totu se se desparta* de spurcatiune, càci déca nu se va desparti, atunci si onórea siederei intre preoti o pierde“. Ér' *Pravila* in telculu acelui canonu contine aceste. „*O nunta cá ace'a fàrade-lege, pentru care preotulu se lipsésce de preotia, sè se desparta*“. Asiá-dara asertiunea cà casatorí'a a dóu'a a preotului, seu ori-care alta casatoriá inchiata dupa primirea orduriloru sacre ar' fi valida, se opune cu totulu canóneloru besericeii orientale. Din care cauza Pap'a Benedictu alu XIV in constitutiunea *Eo quamvis tempore*, cu totu dreptulu observa, cà la credinciosii besericeii orientali, casatoriéle celebrate dupa primirea orduriloru sacre suntu nule si invalide, dispensarea í-ar' scandalisá, si se-ar' tanguí, cà se vulneréza greu disciplin'a besericésca. Ér' in constitutiunea *Etsi pastoralis pro Italo-graecis* dispune acestea: „*Subdiaconulu, diaconulu, ori preotulu carele dupa ordinatiune morindu-i muierea ar' luá alt'a, séu carele neavendu muiere se-ar' casatorí dupa ordinatiune, sè se depuna din ordu si sè se separéze de muierea illegitima, pentru-cà casatorí'a dupa primirea orduriloru mai susu numite o declaràmu de nula si invalida*“. Ér' in constitutiunea *pro Coptis*, la cari erá disputa despre casatorí'a a dóu'a a preotiloru, acel'a-si Pontifice decide: „Se recurga la Scaunulu Apostolicu in casuri particulare, in cari déca din cause grave se va poté concéde dispensarea facia de casatorí'a incheiata dupa ordurile sacre, atunci se nu se faca nice o vorba despre renoirea consensului“. Asiá-dara si din decretulu pentru Copti mai susu memoratu, ésa la lumina, cà casatorí'a contrasa dupa

ordurile sacre este nula; ér' in casuri particulare si din motive ponderóse, fiendu ordulu numai impedimentu de dreptulu besericescu, Pontificele Romanu prin dispensare in radecina póte delaturá impedimentulu din cestiune si póte dispune convalidarea casatoriei si fàra renoirea consensului, precum se intempla acést'a si la alte impedimente matrimoniali de dreptulu ecclesiasticu. Déca ordulu nu ar' fi impedimentu derimatoriu de casatoriá, de ce lipsa ar' fi recursulu la Scaunulu Apostolicu pentru obtienerea dispensatiunei¹⁾.

Vitalitatea Papatului

Discursu pronunsiatu la incheierea Jubileului Sacerdotalu alu Pontificei Leonu XIII in Catedrala catolica din Bucuresci de
Dr. Demetriu Radu.

Domniloru! Unulu dintre cele mai stralucitoare luminaire ale besericeii orientale s. Gregoriu Nazianzenulu, cãntandu laudele eternei cetati, in locu se-si oprésca glasulu asupr'a anticitatií marimii imperiului ei, asupra glorioseloru ei intreprize si ísbãnde militari, asupr'a multimii si magnificentii monumenteloru ei, elu mai vèrtosu o cãnta fericita pentru credinti'a lui Christosu, prin care era vestita in tota lumea. Credinti'a Romei vechi inonéza dinsulu, era drépta din vechime si sta si acum totu asia de drépta, unindu prin sfãnta legatura tote câte le vede sorele sadindu si cultivandu domnedieesca unire astufeliu precum i- se cuvine ei cá celei ce este a lumii preside²⁾. Minunatu e cãnteculu si mari forte suntu aceste laude aduse Romei crestine, dar' prin ele Teologulu din Nazianzu alta nu face decatu a í dá tributulu datoritu si a í cuprinde intr'o singura gãndire intrega intindire a iesoriei ei. Càci ceea ce a fostu Roma pre la capetulu veacului alu patrulea, aceea a fostu neschimbata in decursulu celoru cincispredeece, trecute pana la noi si totu aceasi va remané pana candu va remané in lume numele crestinu pana la capetulu tuturor veacuriloru. Ratiune si garantie despre acestea ne este insasi firea Romei crestine, va se dica faptulu deosebitu cà dinsa a fostu alésa de Provedintia divina spre a í scunulu Papatului, a acestei institutiuni maretie, prin care se exercitéza inaltele puteri primatiali date de Christosu pentru pazirea credintii nestirbate si pentru conservarea unitatii besericeii sale. Dreptu aceea ajunsí la implinirea unuia dintre cele mai mari evenimente din dilele nostre, la serbatorirea iuchierei jubileului de cincideci de ani de servitiu preotiescu a suveranului Pontifice Romanu Leon XIII, eu cu nimicu nu asi scí corespunde mai bine pietatii vostre filiale, decatu invitãndu-ve la contemplarea vitalitatií Papatului si a marimii splendoriloru lui, astufeliu precum ele ni se desfasiura in caderea temporiloru.

Esistintia Papatului, Domniloru, este unulu din faptele cele mai mari si mai admirabile din istoria neamului omenescu. Douedieci de veacuri stau se cada decandu

¹⁾ Joseph Papp Szilágyi *Enchiridion jur. ecclesiae orientalis catholicae* M. Varadini 1862 pag. 132.

²⁾ *Τούτων δὲ πίστις, ἣ μὲν ἠρᾶξ πλείονος
καὶ νῦν ἔτι ἔστιν εὐδρομος, τὴν ἰσπέραν
ἠᾶσαν δέουσα τῷ σωτηρῶν λόγῳ
καθὼς δίκαιον τὴν πρόδρον τῶν ὄλων
ὄλην σέβουσαν τὴν θεοῦ συμφωνίαν.*

(De vita sua carm. 37 s. ed. Colon. 1690).

acést'a instituiune subsista neclântita si plina de vigóre printre luptele cele mai inversiunate ce s'ar' poté intipui. La începutu ferulu si foculu Neroniloru si alu Diocletianiloru margini nu cunoscu in alu taia si alu arde: unulu dupa altulu preste treidiece de Pontifici cadu sub cruntele loviri, dar' in fine ferulu se tempece si foculu se stinge, iar' Papatulu remane. Furórea tiraniloru abia sfersiesce si iata noue cete de dusimani interni navalindu asupra lui: heresii si schisme fora de numeru pre tote caile se incerca caudu se-i maculeze sfintenia divineloru sale invetiaturi, candu se-i sfasie sinulu dar' de ajungu cu timpulu se smulga cateva popore de sub pacinica lui stapânire, nu ajungu selu derime, caci Papatulu remane.

Lacramile versate pentru sevirsirea dureroasei desbinari orientali inca sunt calde pre fecele adeveratiloru crestini, candu una dusimani si mai inversiunatu, barbar'a semiluna pornindu din fundulu Arabiei, si devastându tote cate in drumulu seu te intempina, repede inaintéza asupra Romei cu planulu urjisitu de a schimba in éste altariulu s. Petru: lupta e crêncena si secoli se sustine, dar' prin ingrigirile, prin staruintiele, prin jerfele Paporu, dusimanulu se slabescé semilun'a dà in declinare, ér' papatulu remane.

Precandu unu calugaru sacrilegu reaprinde certele interne cu o furie straina chiar' Ariloru si Nestoriloru, si in scurta vreme flacarile focului ingrozitoriu cuprindu si mistuescu patria s. Bonifaciu, nelasandu din trinsa decatu imense ruine, ce voru fi semnulu unui mare trecut si speranti'a unui viitoriu si mai mare. In impetulu asaltului nelegiuitu, eresile deja ingropate, calumniile deja imprasciate, sofismele deja spulberate, tote reinvieza si devinu arme ucigásie in contra Romei, ba inca Apostatulu striga in orbai sumetie cà si mortu va fi mortea Papatului, dar' in zadaru caci densulu se sfêrsiesce miserabilu cà si Ariu, ér' Papatulu remane invingatoriu.

O filofie impia, nascuta din aceeași anarchia religioasa voindu se distruga cu ori ce pretiu catolicismulu si bine sciindu cà inim'a lui este Papatulu, in contra acestuia deschide cu spriginulu sectelor infernali, o lupta de acelasu felu, dar' multu mai infocata decum a fostu alu Julianu Apostatulu. Plini de incredere si de mandrie, acesti fii ai intunerecului, acesti destructori ai adeveratei filofie, anuntia pre intrecute profetii si nutrescu, cà toti premergatorii si urmasii lor, sperantiele cele mai mari cà in curundu voru cânta victoria pre ruinele Papatului. Dar' oh! desierte suntu si sperantiele lor si mincinoase profetiile, decumva nu amu voi se dicemu cà prin ele au prevestitu o noua victoria pentru Papatulu combătutu fara de crutiare. Dupa unu veacu de filofie, a venitu revolutiunea, dice protestantulu Robin i-a imprumutatu losinc'a si a tntitu la inima târîndu pre Papa in esiliu, unde si more! Unu altu Papa îi urméza, caten'a perpetuitatii nu s'a ruptu nici in dilele cele mai amare ale catolicismului.

Acum filofia si-a facutu tîmpulu, ér' destructorii dormu in trecut, lenga Luter Enciclopédi'a, Republic'a si Imperiulu, Rom'a inse stâ pururea drepta in midilocu crestinismului sfasiatu prin crudimile necredintii si ale indiferentismului. Esista si acum unu Papa, cum a existatu si sub Nerone candu crestinismulu érá sfasiatu de ferele circului. Impregiurulu a seitei minunate continuitati Europ'a si-a schimbatu faci'a mai de multe eri, anticitatea s'a stinsu, evulu de midilocu a moritu. Trei imperii a lui Carolu marele, a lui Carolu alu ciucilea, a lui Napoleonu s'au ridicatu si au disparutu. Natiuni dintre cele mai in florire numai suntu. Tote si-au facutu tîmpulu lor, ideile,

poporele si imperatiile. Rom'a singura a remasu, Pap'a singuru a remasu¹⁾.

Cu aceeași precisiune si cu o elocintia nu mai pucinu mare noi aflamu totu acelasu adevuru descriu de unulu dintre cei mai ilustrii scriitori protestanti ai Angliei lordulu Mac'aulay: Nici o instituiune nu mai stâ in picioare care se-ti transporte gândirea la timpurile in cari fumulu jertfeloru se redicâ in Panteon si leopardii si tigrii saltau in amfiteatrulu lui Flaviu. Cele mai superbe case domitoare numai eri s'au nascutu candu se asemenéza cu succesiunea Pontificioru Romani. Succesiunea acést'a noi o sarimu pre o serie neintrerupta dela Pap'a carele a incoronatu pre Napoleonu in vóculu alu nouesprediecelea, la Pap'a carele a incoronatu pre Pipinu in alu optulea; si August'a dinastia se estinde cu multu mai departe.

Republic'a Venetiei îi urméza pentru a sa anticitate. Dar' Republic'a Venetiei a disparutu ér' Papatulu remane nu in decadintia si nici numai cà o invecitura, ci plinu de viétia si de vigóre juvenila.

Ea (beseric'a romana) érá mare si respectata mai inainte de ce Saxonulu si ar' fi pusu piciorulu in Britani'a, mai inainte de ce Franculu ar fi trecut Renulu, candu eloquentia greca érá in flóre in Antiochi'a, candu idoli se adorau in templulu muselor. Si ea va poté esista inca cu vigóre nescadiuta chiar' si atunci, candu unu calatoriu din Noua Zelanda se va redîma de unu arcu infrântu din puntea Londrei spre a desemna in midilocu unui desiertu intinsu ruinele s. Pavelu²⁾. Gravitatea acestoru marturisiri pre atatu este mai mare si mai corpulenta, pre catu ele ne provinu din acele parti in cari se scotea de crima singur'a pronuntiare a numelui *Pap'a*, si unde faimosulu *No popery* era strigatulu de alarma in contra totoruru celor ce cutezau se profeseze credintia in misiunea divina a Papatului. Da, tote au trecut si si-au facutu tîmpulu ér' Papatulu a remasu continuandu-si drumulu triumfal prin lume, unde imprasciindu cu lumin'a adevuriloru sale intunecimea eroriloru si aparându cu sfintenia moralei sale drepturile asupritiloru cà si prestigiulu sacru alu autoritatii inbogatiesce natiunile cu darurile cele mai pretioase si astufeliu le asigura pasulu spre in florire, de vreme ce conduce sufetele individiloru la portulu liniscitu alu eternei fericiiri. Cincidiece de ani dupa acei ilustrii apologeti protestanti ai Papatului, noi insine suntemu martori juvenilei sale vitalitati, caci fia care dintre noi pote constatâ cà astadi cà ori candu altadata suntu mai strinse legaturille de supunere, de respectu, de devotiune ce unescu beseric'a lui Christosu de scaunulu Santului Petru. O singura enciclica, o singura invetiatura, ce pornesc astadi in lume dela inaltimea vaticanului, noi o vedemu imbraciosiata fora întârdiare, predicata cu entusiasmu, aparata cu tarie, si propagata cu deplina abnegare in tote partile globului de unu cleru iluminatu si patrinsu de sant'a s'a chiemare.

Pre urm'a clerului vedemu academii, reuniuni, corporatiuni si adunari pompose si ilustre de mireni eluptându drepturile Papatului, si dându prin aceea lumei spectacole abia pomenite pana acilea in lung'a sa istorie. Si in acelasu tîmpu vedemu cum insusi putintiele si poporele necatolice, cuprinse de admirare pentru cea de antâiu putintia morala din lume si in florite de relele ce cutriera si amenintia societatea omenéscă, privirea numai cu respectu si o îndreptéza catra dins'a: ba nici aceea nu ni-a lipsitu de a vedé pre ore-care dintr'insele rumpéndu cu ale sale mâni

1). Migne *Dictionnaire d' Apologie catholique*, tom. I pag. 118.

2). *F. Civiltà cattolica*, 5 Luglio 1879.

proprie armele nascocite spre a combate Papatulu, si apoi a-i implora, in grele impregiurari, midilocirea pentru imprastierea norilor intunecosi ce se ridicaseră pre orizontulu ei. Spre a nu lungi inse prea multu firulu vorbirei, dovada puternica despre aceasi vitalitate a Papatului ne suntu cele ce le amu vediutu in decursulu acestui Jubileu gloriosu.

Dela inceputu si pana la sferistu elu nu este alta de catu o continua serbatore, petrecuta intre aplausele totoruru poporeloru. In adeveru, cine nu-si aduce aminte cum nu se grabiau carmutorii natiuniloru cu o singura eseptiune mai multu durerosa decatu insemnata, si fora de neci o deosebire de religiune, de confesiune, de limba se aduca pre intrecute prin ambasade ilustre, prin adrese caldurose omagii nu unui suveranu inarmatu pana la crescutu că si densii, ci Suveranulu acelaia, ce fara arme mai puternicu e decâtu ei toti. Cine nu si aduce aminte cum mii si mii de omeni din tote clasele, din tote conditiunile, din tote coltiurile pamentului alergau cu insufletire spre etern'a cetate spre a admira intr'insa gloriile Papatului si spre a depune la picioarele obstescului parinte tributulu filialu alu dragostii si alu bogatiiloru loru. Cine nu-si aduce aminte pana unde nu ajunse mangaierea, bucuri'a si farmeculu acestoru multimi atunci candu ele se vediura in jurulu multu doritulu loru parinte, si candu prin aclamari entusiaste pentru Elu, Pontificele Noulu Testamentu, prin suspine si prin rugi ferbinti, ridicate impreuna cu dinsulu pre mormentulu principelui Apostoliloru intru preamarirea atotpoterniculu Domnedieu faceau se se cutemure din temelii maiestosulu templu alu crestinitatii. Astufeliu incatu insusi Preasantulu Jubilante a potutu pronuncia in audiulu tuturoru acestea memorabile cuvinte: „Singur'a impregiurare a Jubileulu nostru sacerdotalu a misicatu lumea tota. Si nu suntu numai catolici seau persoanele private, ci suntu suveranii si principii, guvernele si assembleele, cari au voitu se rivalizeze spre a lua parte la acest'a serbatore jubilara, si spre asi manifestă simtiementele loru de afectiune si de inalta stima ¹⁾“. Ah! spectacolulu e mare si prea stralucitore manifestarea vitalitatii Papatului, pre atatu mai stralucitoriu pre catu aceea se intempla chiar' contra capetulu luminatulu vécu alu nouesprediecelea. Ei bine Domniloru, care este ratiunea faptulu că in midiloculu acelui tēmpu unde pretutindenea se proclama predomni'a fortii brutale a „tunurilor si a pusiloru perfectionate“, o putere morala, agiunsa in apogeulu gloriei sale, isi serbatorese cu atata pompa triumfulu de douadieci de ori secularu? Luminosu ni o spune acelasu augustu Pontifice: „Certu, evenimentulu acest'a este detoritu actiunei provedintii divine carea face se servésca impregiurarile cele mai simple si instrumentele cele mai pucinu adaptate pentru marirea beserice sale Faptulu acest'a inse si afia ratiunea s'a adeverata in suprem'a inportantia a Papatului, a acestui faru luminos asediatu de Domnedieu in midiloculu poporeloru spre a le indrepta spre mântuire, a acestei puteri universali, carea este din tote timpurile, din tote locurile, care traiesce chiar' si atunci, candu tote se sfarima in giurulu ei si carea ésa din persecutiuni totu mai gloriosa si mai puternica ²⁾“.

Voindu inse a patrunde si mai afundu ratiunea espusa prin aceste sublime cuvinte, gandraia ni se transporta la insusi originea Papatului; fiindu-ca odata constatata divinitatea acestei institutiuni, urméza a se intielege de sine atātu glorios'a ei esistencia si suprem'a inportantia in lume, câtu si deplinulu adeveru alu totoruru laudelor ce i-s'ar' poté

aduce. Aci inse ochiloru nostri li se deschide unu câmpu asia de estinsu in câtu nu a-lu strabate, ci abia numai de departe a-lu privi ne este datu la acest'a ocaziune.

Deschidendu asiadara codicele sacru si esaminandu cu inima sincera traditiunea constanta a crestinismulu indata damu de adeverulu că Isusu Christosu autorulu beserice crestine, puterea preste dens'a, preste o societate cu scopuri divine, dar' compusa din omeni vediuti, si o esercitéza prin instrumente alese dintre aceiasi omeni vediuti si moritori. De unde, remânendu elu capulu supremu, fundamentulu si piatr'a ânghiulara a beserice, la departarea s'a din lumea visibila, a comunicatu Apostoliloru sei si printrinsii sacerdotiulu crestinu puterea ce o avuse dela Tatalu spre a se continua astufeliu in tote timpurile oper'a mântuirei, sigilata cu pretiosulu seu sânge.

Dar' preste toti Christosu si-a lasatu in person'a faricitulu Petru unu vicariu investitu cu plenitudinea acelei puteri. Pentru-că dupa solemna marturisire a divinitatii sale, Elu dise lui Petru: *Fericitu esti Simone fiulu lui Jona, că trupu si sânge nu ti-a descoperitu tie, ci Tatalu meu celu din ceriuri, si eu dicu tie, că tu esti Petru si pre acest'a piatra voiu zidi beseric'a mea si portile iadului nu o voru invinge pre ea. Si eu iti voi dá tie cheiele imparatii ceriurilor si ori ce vei lega pre pamentu, va fi legatu in ceriuri, si orice vei deslega pre pamentu va fi deslegatu in ceriuri ³⁾*. Acest'a imperatie a ceriurilor este beseric'a crestina, prin care omenii se indruméza, prin credintia si prin faptele cele bune catra vecinic'a fericire din ceriu. Acum zfindu-si Christosu beseric'a pre Petru, urméza de sine că ceea ce este fundamentulu intr'unu edificiu, aceea este Petru in beserica, adeca principiulu si intarirea unitatii crestine; si érași cheiele fiindu simbolulu autoritatii supreme, prin primirea loru, Petru primesce o putere suprema si nelimitata in aceeasi beserica. Altadata, precum numai pucinu lamuritu ne o spune acelasu sacru codice, Petru primesce dela Christosu oficiulu de a intari pre fratii sei in credintia, pre toti si fara de nici o deosebire, si de a fi pastoru preste intrég'a turma crestina. Deci nu e mirare că parintii besericei glasuescu intr'una cu s. Ambrosiu că unde este Petru acolo este Beseric'a ⁴⁾; cu s. Vasile Marele că Petru a primitu in sine zidirea beserice ⁵⁾; cu s. Ciprianu că pre elu singuru (pre Petru) isi zidesce (Christosu) beseric'a sa si lui ii incredintéza se pasca oile sale . . . Spre a areta unitatea, eu autoritatea s'a a dispusu că originea aceleiasi unitati dela unulu se se incepta . . . si primatulu se dá lui Petru că se se arete că beseric'a lui Christosu este un'a si un'a este Catedr'a . . . Cine se impotrivesce si se opune beserice, cine parascesc catedr'a lui Petru, pre carelee zidita beseric'a se mai increde elu că se afia in beserica? ⁶⁾ Nu e mirare că beseric'a orientala neincetatu canta pre s. Petru de corifeulu apostoliloru, de bas'a beserice, de piatr'a si fundamentulu credintii, de primulu principe alu apostoliloru, de prefectulu si presidele beserice, de celu ce este pusu piatra de temelie de mare pretiu in marginea ânghiulu

³⁾. Mat. 16, 17. ss.

⁴⁾. »Ubi ergo Petrus ibi Ecclesia.« in *Fs.* 40. n. 30.

⁵⁾. »Illico per hanc vocem *Petrum* intelligimus *Jonae filium* . . . qui quoniam fide praestabat, Ecclesiae aedificationem in se recepit.« C. 2. c. *Eunomium* n. 4.

⁶⁾. »Super illum unum (Petrum) aedificat Ecclesiam suam, et illi pasceudas mandat oves suas . . . tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua autoritate disponit . . . et primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia et Cathedra una monstretur . . . Qui Ecclesiae renititur et resistit, qui cathedram Petri super quem fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit?« *De Unitate Eccl.* c. 4. edit. Hurter.

¹⁾. Alloc. din 3 Jan. 1888 catra marele peregr. ital.

²⁾. Ibidem.

Mantuitorului si Domnului; caruia mai antain i-a incredintiatu Christosu guvernarea besericeii sale si pre care dupa inviere Domnula la facutu mai mare pastoriu preste oile sale¹⁾. Petru, dice esplicandu si intarindu tote aceste numiri santulu Joanu Chrisostomu, Petru este corifeulu corului apostolicu, gur'a apostoliloru si a invetiaceiloru, colum'n'a besericeii, intarirea credintii, fundamentulu marturisirii, pescariulu rotogolulu pamentului, carele a ridicatu neamulu nostru din adencimea eroriloru la ceru, capulu acelei familii, prefectulu lumei intregi²⁾. Acum, deca traindu apostolia a fostu lipsa de unu capu vediatu in beserica, ca vicariu alu lui Christosu, capulu nevediatu, negresitu ca lips'a acea avé se creşca dupa moartea loru, candu multimi nenumerate de dusimani se voru incerca pre tote caile se i-rumpa unitatea, se-i stirbeze credint'a, se-i zadarniceşca misiunea, si chiar' s'o nimicéşca cu totulu dintre omeni.

Prin urmare institutiunea primatului n'a fostu intemeiata de Christosu pentru-ca ea se se cobóre cu Petru in momentu ci pentru-ca se remana, ca si beserica pururea neschimbata. Si deca institutiunea acést'a trebuie se remâna neschimbata in beserica lui Christosu pana la capetulu veacuriloru, este o cestiune capitala acea de a sci ca unde se afla ea acum seau cu alte cuvinte, ca cine este urmatoriulu si mostenitoriulu santului Petru. Glasulu unanimu alu anticitatii crestine ne raspunde éraşi fora umbra de indointia, ca acel'a este singuru numai episcopulu Romei celei vechi. Intru adevern, spre a nu inaintá decatu pucine, dar' forte eloquente marturisiri, culesu totu din beserica orientala insemnamu, ca acést'a facundu la 12 Martie amintirea santului Grigorie, Pap'a Romei, cânta: Facuteai, prea sfinte pastoriule, *urmatoriu in scaunulu si in zelulu Corifeului* curatindu poporele si aducandu-le la Domnedieu. *Urmatoriu fiindu in scaunulu principelni corulu apostolicu*, de unde pronunsiandu cuvinte ca si fulgerile, iluminezi, o Grigorie, ca si o facia pre cei credinciosi. Stringandu-te la sinulu seu *cea de antaiu dintre besericii, ea uda totu pamentulu de sub sóre cu apele divine, ale cuvioseloru invetiaturi*: bucurate o faci'a religiunei, care luminedi prin stalucirile cuvintelor tale intregu rotogolulu pamentulu³⁾. In acelasiu chipu cantaretiulu orientalu canta pre Clemente, pre Silvestru, pre Martinu, pre Leonu, pre Agaton... toti papi ai Romei, de mostenitoriulu corifeulu Petru, de urmatoriu pre scaunulu supremu alu lui, de colum'n'a dreptei credintie si de dascalulu religiunei, carele stralucindu cu domnediesci dogme luminéza lumin'a dreptei credintie si micşoreza negurile eresuriloru⁴⁾. Si totu astufeliu gasimu ca pontificele romanu este parintele parintiloru, capulu tuturoru capiloru, fântana cea dela inceputu curata a adeverului ortodoxu si portulu linistitu alu basericii intregi inpotriiva tuturoru tempestatiloru ereticali; capulu tuturoru episcopiloru, Principele si doctorulu credintii ortodoxe si nepetate⁵⁾. Gasimu ca lui ii apartine puterea cea mai mare preste sinodele ecumenice, ca elu le convoca, le presidéza si prin

gur'a lui intr'ensele vorbese santulu Petru, si ca elu le intaresce hotaririle; mai departe ca la elu apeléza cei nedreptatiti si persecutati incepandu cu Atanasiu, cu Petru, cu Chrisostomu, cu Flavianu, cu Ignatiu... toti patriarhi din Alesandria si din Cpolu; ca elu depune si ridica patriarhi si episcopi in tote partile lumii; ca din cercetarea lui ascépta alti cu marele Vasilie orinduira besericeiloru particulari si curatirea loru de neghin'a eresuriloru; si spre a termina, gasimu ca si intro sintesa adunate si intarite tote cele dese si cari se poteau inca dice, in urmatórele cuvinte, prin cari se adresá santulu Tarasiu patriarchulu Cpoloi din secolulu alu optulea cátra Pap'a Adrianu: Preotii tale celei mai de frunte e supusa tóta puterea archieréşca; nu este dreptu-credinciosu, carele nu veneréza scaunulu in care siede corifeulu apostoliloru, carele pre noi pre toti credinciosii ne invétiá si ne carmuiesce⁶⁾. Ei bine, deca prin aceste fapte si cuvinte solemne nu se predica, nu se canta primati'a universalá si originea divina a Papatului, atunci trecutulu carele ni le spune, trebuie stersu din istoria lumii, si pergamele pre cari ele ni-au remasu trebuie arse, iar' cuvintele scóse din graiulu omenescu: dar' chiar' si atunci, candu tote s'ar' sterge, s'ar' arde, s'ar' scóte, s'ar' distruge, papatulu nu se distruge ci remane in veci triumfatoriu!

Fie asiadara ca noi am contempla papatulu in esistintia sa cea plina de tarie si in actiunea s'a cea binefacatoria, fie ca am sarí pana la originea s'a, noua ne este cu nepotintia se nu remanemu lovit de stralucirile luminii domnediesci ce lu incungiura si-lu ridica fora de asemenare preste tote institutiunile de pre pamentu. Si daca 'l vedemu cu tote aceste hultu, odata si persecutatu, in minte se ne vina domniloru, divin'a profetia, dupa care intogmai ca si beserica, a carei centru si inima elu este, papatulu e meritulu se petréca intr'o arena de lupte mari si nefarsite; dar' chiar' intru acea ii sta marirea ca prin ele se intaresce si se incinge cu lauri de isbânde si mai mari. In minte se ne vina, ca deca *na'a santului Petru ce portá destinele omenimei*⁷⁾ e isbita fara incetare in mersulu seu de valurile turbatului oceanu, ea totusi nici odata nu se cufunda, caci pre rostrulu ei insasi mân'a atotupoterniculu a scrisu: *nu o voru invinge-o pre ea!*

Veniti, veniti asiadara, o crestini, momentulu e solemnu multiamita Domnului se aducemu pentru tote binefacerile impartite lumii prin acést'a institutiune, pentru noulu triumfu ce ei insesi i la adausu in anulu jubilaru, veniti totuodata se inaltiamu ruga ferbinte pentru indelungat'a conservare si vecinic'a prea marire a preafericitului Nostru parinte Pap'a Leonu XIII.

Preafericitulu si preasantulu asemenea ángeriloru in Christosu parintele parintiloru si stapánulu tuturoru adeverateloru si apostolesciloru besericii, ca nesce robii Tie inainte cadindu, sarutamu urmele piciozeloru marii si preasantie tale. Putere si Domnie!⁸⁾

Jubirea crestineşca la inceputulu crestinatatiei.

dupa Havi-Kózlóuy de Petru Birlea, preotu in Berbesci.

Ceea ce au facutu comunele besericesci au facutu si membrii singuratici a besericeii. Si de si prin tienera

¹⁾ Vedi dupa ordine *Mineulu* din 16 Jan. 29 Jun. Canon. S. Damascen. Ochtoichulu, Sedeln. 11.

²⁾ *Ὁ χορηγῆαὶ τοῦ μακαρίου χοροῦ τῶν ἀποστόλων. Τὸ σῶμα τῶν ἀποστόλων, ὁ σῦλλος τῆς ἐκκλησίας τὸ στερέωμα τῆς πίστεως, ὁ τῆς ὁμολογίας θεμέλιος, ὁ τῆς οἰκουμένης ἀλιεύς, ὁ τὸ γένος, ἡμῶν ἀπὸ τοῦ βυθου τῆς πλανῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναγαγῶν, ἡ κεφαλὴ τῆς φαρῆας ἐκείνης, ὁ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης προστάτης* Hom. de talentis f. Nilles, *Kalendarium*, pag. 193.

³⁾ Mineulu, 12 Mart. test. grec. ap. Nilles l. c. pag. 121.

⁴⁾ Mineulu la respect. Urmari.

⁵⁾ Lectiunile din s. Teod. Stud. dupa Dum. Vames. si Faris., Just. Imp.; Sergiu Episcop. Ciprului, in Epist. catra Teodoru P. P.

⁶⁾ »Principali Sacerdotio Tuo omnis Episcopalis potestas subicitur: non est orthodoxus, qui non veneratur Sedem, in qua sedet Corypheus Apostolorum qui nos et omnes fideles docet et gubernat« (Apud Azarian, *Ecol. Arm. De Romano Pontifice Traditio*, pag. 155).

⁷⁾ Espresionea lui Herder.

⁸⁾ Formula de a saluta pre Pap'a dela Roma prescisa in *Travila* tiparita la an. 1652 in Tirgoviste, sub auspiciile lui Stefanu Exarchulu Plaiuriloru si Metropolitulu Ungro-Vlachiei.

mandatului Domnului Christosu „Candu dai elemosina, se nu scie stâng'a ta ce face drépt'a t'a; exemplele celor mai multe binefaceri nu au ajunsu la publicitate totusi scimu unele fapte admirabile a iubirei crestinesci. De exemplu a fostu lucru de totu indatinatu, cá cei de nou reintorsi au impartitu tote proprietatile si averile sale intre seraci, seau cá cei moribundi au lasatu de mostenitori generali a mosiiloru lor pre cei seraci. Au fostu multi si aceia cari in timpurile celea vechi tota vietia si averea si o au jertfitu intru servitiulu seraciloru. Despre S-a Nonna scrie fiulu ei s. Gregoriu de Nasians, cumcà tota lumea ar' fi fostu pucina pentru indestulirea dorintiei ei celei sante de a face bine cu seracii, si de multe ori a auditu dela densa, cá de nu i ar' fi opritu, ar' fi gata a se vinde pre sine si pruncii sei, cá suma dobindinda se o folosésca spre ajutorarea seraciloru.

Jubirea cea mare facia de seraci o adeveresce si acea, pentru ce numesce s. Gregoriu pre sora sa pre Gorgonia, ochiulu dreptu alu orbiloru, pitioarele schiopiloru si mam'a orfaniloru. Barbati mari cá Ciprianu, Ambrosiu, Augustinu, Origene, Antoniu, Atanasiu, Chrisostomu si altii, au fostu seraci facia cu sine, dar' bogatii facia cu cei seraci, fiesce carele dintre ei a fostu parente adeveratu a seraciloru, usile lor a statu deschise inaintea seraciloru diu'a si noptea. Apoi Chrisostomu chiar' si casele credintiosiloru nu lea privitu de altelea, decatu de visteriile credinciosiloru. Pentru aceia dicea elu „Casele vostre in anumita privintia se fie beserici pre cari le santiescu binefacerile. Voi se fiti paditorii averei celei sante, denumitive pre voi insive de ingrigitori a seraciloru, simtiulu iubirei si a binefacerii ve impune voue se faceti aceste datorintie a diaconiei. In aceea parte a locuintiei vostre unde vati indatinatu a indeplini rogatiunile vostre, asiediati si visteri'a seraciloru. Si de cate ori mergeti acolo a ve rogá, mai antáiu depuneti elemosin'a voastra, si dupa aceea redicati anemele vostre catra Domnedieu. Si de veti face asia, visteri'a acést'a va fi voua arma in contra ispiteloru, cací loculu acela, unde se padiescu banii seraciloru, nu-lu potu cuprinde diavoli. Elemosin'a adunata pentru seraci, dà mai mare securitate casei, de catu zarurile, armele si militia“. Deca lipsa a fostu forte mare, atunci episcopii au vendutu si vasele celea de aur si de argintu a besericeii, numai se pota ajutá pre seraci: „pentruca“ precum dice s. Augustinu, „deregatori'a episcopului nu e aceea, cá se padiesca aurulu, si se respinga pre seraci“.

Si de si simtiulu piu a crestiniiloru, nu a eschisu nici pre unu omu din binecuventarea iubirei si a indurarei, se fie fostu acela crestinu, jidovu seau paganu, totusi a fostu lucru naturalu, cá ingrigirea cea mai de frunte a fostu indreptata asupra credintiosiloru si inainte de tote au fostu cu privire la credinciosii

cei probati. Ajutorirea seraciloru celoru apti a lucrá, dar' lenesi s'a privitu cá indemnare la pecate, conformu cuvinteloru Apostolului. „Celu ce nu lucra se nu mance“. Constitutiunile apostoliloru au orinduitu cumca: „Cei lenesi si de flamandiescu nu merita ajutoriu, si nu suntu demni neci cá se fie membrii besericeii. Trebuie a ajutorá prunculu cá se invetie a lucrá, cá se se pota mai tardiu sustiené, si se nu abusedie cu binefacerea deapropelui seu. Chiar' asia de mare pondu s'a pusu pre moralitatea si simtiulu de pietate a celoru ajutorati.

Clasa a doua acelor'a de cari a avutu deosebita grija credinciosii au formatu-o *morbosii*. Crestinii cei dintráiu nu s'au indestulitu cu atata, cá de câte ori leau fostu cu potintia a cercetatu pre cei morbosi, ci i-a impartasitu pre ei in tote actele iubirei crestinesci cu cari au potutu stemperá suferintiele si lipsele loru. Au intaritu sufletele loru, si cu cuvinte mangaetóre iau animatu si indemnatu la suferirea pacinica a doreriloru loru, si au folositu tote midiloele cari numai le au aflatu abile spre restaurarea sanatatei loru trupesci. Pana ce a fostu cu potintia si au concesu jurstarile crestinii s'au ingrigitu ei insi de cei morbosi. Mai adinsu le au zacutu la anima sortea morbosiloru celoru seraci, pre acestia pana ce besericeloru seau privatiloru le au fostu cu potintia a fundá ospitale i-au primitu in casele loru si séu ingrigitu de densii cá de casenii loru, seau i-au cercetatu in casele loru serace, cá se-i ajutoreze in dilele celea grele de suferintia si se-i mângaié, intarésca si imbarbateze pre ei. „Morbosii cei seraci“, scrie s. Gregoriu de Nasiansu „Se fie scumpi inaintea voastra cá si aurulu. Ingrijiti-ve despre ei asia cá si cum viétia si sanetatea voastra, a mueriloru, a prunciloru si a familieloru vostre ar' atarna dela morbulu loru, de ore ce intre toti morbosii, morbosii cei seraci su demni de ajutorirea cea mai mare, de ore ce suferintiele loru impreunate cu lips'a forméza seracia dupla“. Ingrigirea personala despre morbosii cei seraci, in timpurile celea de antaiu a crestinatetei a fostu forte pretiuita.

Zelulu celu mare a crestiniiloru intru ingrigirea morbosiloru nemica nu a fostu in stare a-lu impedeá, pericolu mortii asia se vede a mai maritu iubirea loru. Intre exemplele nenumerate vomu amentí numai celu insemnatu de s. Dionisiu episcopulu din Alexandri'a despre locuitorii cetatei aceleia, cu ocaziunea unei epidemie ce domnia acolo: „Jale si intristare umplú stradele noastre. Toti plângu si se intristédia si asia se vede, tota cetatea -si deplange starea, pentru numerulu celu mare a celoru morti, si a celoru moribundi din tota diua. Nu este casa in care se nu fie cate unu mortu baremi, si oh! de ar' fi numai câte unulu! Abia s'a liniscitu persecutorii nostri, si éca a isbucnitu epidemia cea mare, care a fostu asia de grozava si

inspaimantatore asupra inamicilor nostri in catu neci nu se pote spune. Dar' la ai nostri nu a causatu asia mare stricatiune, si nu a fostu asia de inspaimantatore, ba la fiesce carele a servitu de basa a probei virtutei si a meditarii pie. Forte multi dintre credinciosi in urmarea iubirei celei preste mesura prin care ne luandu in consideratiune starea lor, in corpore a cercetatu si servitu pre cei morbosi fora de temere, in urma au devenitu morbosi si in acestu tipu cu glorie si-au finitu dilele vietiei lor. Multi au fostu aceia cari prin faptele acestea a iubirei, dupa ce a redatu altor'a sanatatea au cadiutu morbosi de aerulu celu infectatu si siau finitu vietia acést'a plina de lacrimi si ostenele. In acestu tipu amu perdutu pre fratii nostri cei mai buni, intre cari au fostu cati-va presbiteri si diaconi si forte multi civi de o vietia esemplara, si eu asia cugetu cumcà felulu acest'a a mortiei, pentru blandeti'a, si iubirea celoru morti se pote asemena cu martiriulu". Candu au vediutu apropiandu-se or'a mortii cutarui morbosu, cu o iubire deosebita s'au grabitu la elu, si l'au indemnatu că se si puna tota speranti'a in Domnedieu, si pre sine se se lase in hotaririle Lui celea preasante. Abia a moritu cutare dintre morbosi si cu cea mai mare delicatetia iau inchisu ochii si buzele, corpulu lui l'au luatu pre umerii sei si l'au dusu la locul unde se spelă trupurile mortiloru, dupa acea lau imbracatu si versandu lacrimi lau ingropatu".

„La pagani inse amu vediutu chiar' contrariulu; pentrucă ei pre morbosi, de le au fostu aceia si chiar' rudeniile celea mai de aproape i-au aruncatu afara din casele lor, si iau lasatu că se piera afara pre strade. Luca neci mortii nu au cutezatu ai ingropa, temënduse de morte, de care inse neci prin tota sirguinti'a si incungiuurarea nu au potutu scapá". Bas'a acesteia jertfiri de sine nu o potemu cercá airea de catu in credinti'a cea tare si neclatita a crestiniloru celoru de antăiu, in sperantia si iubirea cea nestramutata si infocata a lor. Iubirea acést'a a indemnatu pre multi că din averile lor, nu numai a fundatu ospitale ci de morbosi adusi acolo s'au ingrijitu in persona. De cum-va aceste ospitale publice n'au cuprinsu pre cei morbosi, s'a prefacutu in ospitale besericele numai că morbosi se se impartasiésca in ingrijire sistematica si controlata.

Demnitatea preotiei crestine.

Eseritiu spiritualu rostitu de **Alexandru Barbulescu**, in sinodulu preotiloru gr. cat. dlu tractulu Cazinei tienutu in Samboteleu la 8 Aprilu st. n. 1889.

»Cine vre se vina dupa mine se se lapede de sine«. *Ev. Luca 5. 23.*

Onorati ascultatori!

Sacrificiulu Domnului nostru Isusu Christosu adusu prin restignirea sa parintelui cerescu pentru făradelegile omeniloru este actulu celu mai maretiu si mai

sublimu care s'a potutu vedé ore cându in lume; este profunditatea cea mai nemarginita a bunatatei, care s'a potutu numai indepliní facia cu omulu miseru si peccatosu de o fiutia fia chiar' si omnipotentă, divina. Nu este omu care se fia in stare a admira de ajunsu, nu este întieptu care se pota petrunde si nu este cantaretu care se glorifice dupa demnitate acestu sacrificiu. Si tu preotia crestina, tu esti chieamata a indepliní, de câte ori numai se cere, in sacrificiulu eucharisticu cea ce n'a potutu indepliní nimeni altulu nice din ceriu nice de pre pamentu de câtu numai singuru fiulu lui Domnedieu prin crucifigerea sa! Altariulu beserice tale pre pamentu fiendu sustiene pre celu ce nu -lu potu cuprinde ceriurile, cuvintele tale cuvinte de omu moritoriu dar' de o elocintia si potere domnediéesca, manile tale carne si osa pamentesci, dar' atingu pre acela ce reside in ceriu, pre acela a carui cautatura face pamentulu de se cutremura, pre acela de a carui atingere muntii fumege (ps. 103. 33). S'au cá se dicu cu s. Joanu gura de auru, preotii crestini, cari locuescu si petrecu pre pamentu au potere că se indeplinésca celea ce suntu in ceriu, li s'a datu că se aiba poterea, care prea bunulu Domnedieu n'a voit se fia data nice angeriloru, nice archangeliloru (de sacerd. I. III. c. 4).

Acest'a este in resumatu oficiulu preotului crestinu; si cându vreu se respundu la intrebarea de mai susu că in câtu se bucura si acesta de ore care onore inaintea fideliloru sei, nu potu se dicu de câtu că crestinismulu inca totu de-a-una a avutu pre preotii sei amesuratu demnitatei oficiului lor in cea mai mare onore, in cea mai mare reverintia, că pre unii cari „alesi fiendu dintre omeni suntu ordinati pentru omeni in celea ce suntu cătra Domnedieu“ (Evr. 5. 1).

Cuvintele mele celea mai de pre urma — mi place a crede că — au escitatu in onor. miei ascultatori atare surisu plinu de amaratiune, care si deca nu s'au vediutu fugindu asemenea unei umbre preste faciele celoru mai multi, totusi sciu că au pusu in vibratiune sufletele toturoru. Si marturisescu insu-mi că cu dreptu cuventu; căci deca marele apostolu alu gentiloru a potutu se se planga cătra Corinteni dicundu: „mi-se pare că Domnedieu pre noi apostolii ne-a lasatu se finu considerati că cei mai de pre urma, că nescari condamnatu la morte, espusi derisiunei publice“ (I. Cor. 4. 9) cu atātu mai tare potu se se planga preotii crestini de astadi, cari suntu nu numai desconsiderati si socotiti in pretiulu unoru lucruri demne numai de lapedatu, ci mai multu, 'su incarcati chiar' cu atâta dispretiu si urgia, in câtu fara a fi prea cutezatoriu potu dice totu cu acelu s. apostolu că „suntu gunoiu si lapedatur'a toturoru“ (I. Cor. 4. 13). Si deca lumea crestina de astadi totu mai

conservéza ore care onore pentru preotii sei, acea o conservă cu totul din alte cauze și tare pucinu din cauză demnității oficiului lor.

Departa de mine a voi se tragu prin aceste cuvinte la îndoiéla simțimintele religioase ale populațiunii noastre crestine de astăzi, și cu atât mai pucinu se provocă asupra-mi susceptibilitățile Onorabilor mei ascultători; acestu prea regretabilu reu înse, cercatu în sorgința sa, după ori câtu de multe și aprofundate meditațiuni nu se poate află că efectul alu altor cauze, de câtu alu unui egoismu crasu, care în modu epidemicu a subjugatu mi-se pare tota lumea.

Dar' deca lumea desi crestina e totu numai lume și că atare nu se poate eliberă de egoismu, căci pre cum trebuie se fia scandale (Math. 18. 7) trebuie se fia și egoismu, preotii ore încă-su din lume? nu, căci Domnulu care i-a facutu pre ei preoti le dice: „voi nu sunteți din lume, ci eu v'am alesu pre voi din lume“ (ev. Ioanu 15. 19); și cându la s. evg. Matheiu (10. 37) dice: „celu ce iubesc pre tata au pre mama pre fiu s'au pre fêta mai multu de câtu pre mine nu este demnu de mine“ nu le impune mai multu de câtu că în misiunea lor apostolica se fia condusi de caritatea crestina și stimulați de simțulu sacrificiului de sine; se-si conformeze viéti'a și faptele sale acelu prototipu alu preotiei crestine, care că Domnedieu a delasatu ceriulu cu bucuriele sale și pre Domnedieu Tatalu, er' că omu si-a relegatu parentii și frații, ba s'a relegatu pre sine însusi, dându-si corpulu și viéti'a că pretiu alu rescumperarei omului egoistu; se conserve și cultiveze acea seméncia fecunda (martirismulu) în rodurile sale, care a facutu că o lume pagâna de celu mai înfioratoriu și odiosu libertinagiu fără remordiu se stê uimita, se admire pre unu Domnedieu plinu de iubire vedindu-lu aternandu restignitu pre cruce, apoi cu umilintia se-si supuna cervicea jugului lui Christosu, și atunci, atunci cându la s. evangelis Ioanu (17. 22) esclama: „marirea care ai datu mie parinte, eu o am datu lor“ le promite acea marire și onore, care ochiulu nu a auditu și la inim'a omului nu a intratu (I. Corint. 2. 9). Aminu.

Directoriu generalu

pentru Dominecele și Serbatorile începundu dela *Santele Pasci* ale anului 1889 până în Domineca antercedenta acelei Domineci din anulu 1890.

(Urmare).

Dominec'a V după Rusalie Iuliu 2. *Versu 4* evangeli'a înviarei 5-a apostolu și evangeli'a la liturgia a dominecei, — celealalte că în I-a domineca după Rusalie.

Dominec'a VI-a după Rusalie. Iuliu 9. *Versu 5*, evangeli'a înviarei 6. Apostolu și evangeli'a dominecei la liturgia, éra cele alalte că în I-a Domineca după Rusalie.

Dominec'a VII-a după Rusalie a ss. Parinti. Iuliu 16. *Versu 6. Inseratu* = Intrare, — prochi-menu, — parimii, Litia. *Manecare* = Adunare ângerésca, — Antifónele versului, — evangeli'a înviarei 7, — „Inviarea lui Christosu vedindu“, — psalmu 50, — „Deschidevoiu gur'a mea“ cele alalte că în Dominec'a I după Rusalie, — numai câtu la s. liturgia se cetesce Apostolulu (Rom. XV.) și Evangeli'a (Mat. IX) dominecei.

Observare: Oficiulu santului de rendu, se pune la dupacinariu.

Serbătórea santului Profetu Ilie. Joi. Iulie 20. Versulu serbatoarei 1. *Inseratu* = intrare, — prochi-menu, — parimii, Litia. *Manecare* = polyeu (pripele suntu însemnate numai în psaltiri mai vechi) Antifónele v. 4., — Evangeli'a (Mat. XXIII), — psalmu 50. „Deschidevoru“, — „Cee'a ce esci“ — Dotologi'a. *Liturgi'a* = S. Chrysostomu, tipyce cu fericiri, — Sante Domnedieule. Apostolu (Jac. V.) și Evangeli'a (Luc. IV) a serbatoarei, — Cheruvicu, Cuvine-se, Cuminecariulu „Bucurative“, dimisiunea dilei. — *Inseratulu dilei* fără intratu.

Dominec'a VIII-a după Rusalie. Iuliu 23. *Versu 7*, Evangeli'a înviarei 8. La s. liturgia Apostolulu și Evangeli'a Dominecei, éra cele alalte că în Domineca I după Rusalie.

Dominec'a IX-a după Rusalie. Iuliu 30. *Versu 8*, evangeli'a înviarei, — cele alalte că în Dominec'a I după Rusalie.

Dominec'a X-a după Rusalie, și serbătórea Schimbării la Facia a Domnului nostru Isusu Christosu — Augustu 6. — *Preserbare din 5 Augustu.* *Versu 1* (alu serbatoarei 4). — *Inseratu* = intrare, — prochi-menu, — parimii, litia. *Manecare* = polyeu cu pripele, Antifónele v. 4, — Evangeli'a serbatoarei (a înviarei nu se cetesce), — psalmu 50. — Catavasiile crucei, „Crucea însemnandu Moise“, — după a 8-a cantare, pripelele cu irmosu, — Doxologi'a. *Liturgi'a* = S. Chrysostomu, — Antifonele serbatoarei, — Sante Domnedieule, Apostolu și evangeli'a serbatoarei, cheruvicu, — Irmosulu odei IX, — Cuminecariulu dominecei ori alu serbatoarei. Dimisiunea serbatoarei. — *Inseratulu* fără intratu.

Intropțirea se face în 13 Augustu. — În aceasta serbătóre este deslegare la pesce.

Observare: Din 1-a Augustu se începe postulul Nascatoarei de Domnedieu Maria.

Dominec'a XI-a după Rusalie. Augustu 13. *Versu 2. Inseratu* = intrare, — prochi-menu. — *Manecare* = Adunare ângerésca, — antifónele versului, —

evangeli'a inviarei 11, — Inviarea lui Christosu vediundu, — psalmu 50, — „Crucea insemnandu Moise“, — Irmosulu, — „Santu ete Domnulu“ — Doxologi'a. *Liturgi'a* = S. Chrysostomu typice cu fericiri, — Sante domnedieule, — Apostolu (Cor. IX) si evangeli'a (Mat. XVIII), — Cheruvicu, — Irmosu, — cuminecariulu Dominecei, dimisiunea serbatoarei (intoptire). — Inseratulu dilei fara intratu.

Adormirea Preacuratei V. Mari'a — Marti — Augustu 15. — Preserbare din 14 Augustu. Versulu serbatoarei. — *Inseratu* = intrare, prochimenu, — parimii, litia. — *Manecare* = polyleu cu pripele, — Antifone v. 5, — Evangeli'a serbatoarei (Luc. I) psalmu 50, — Catavasiile „Cea infrumsetiata“, — dupa a 8-a cantare, pripelele cu irmose, — Doxologi'a. — *Liturgi'a* = S. Chrysostomu, — typice cu fericiri, — Sante Domnedieule, — Apostolu (Filip. II), Evangeli'a (Luc. X) cheruvicu, — Irmosulu odei IX, — cuminecariulu, „Mantuire ai tramisu“ dimisiunea dilei. — *Inseratulu dilei* fara intrare.

Introptirea se face la 23 Augustu. — Deslegare de carne.

Dominec'a XII dupa Rusalie. — Augustu 20. *Versu 3.* *Inseratu* cu intratu si prochimenu dilei. — *Manecarea* — Adunarea angeresca, — Antifonele ordului, — Evangeli'a inviarei 1, — Inviarea lui Christosu, — psalmu 50, — Catavasi'a „Cea infrumsetiata“, — „Cea mai onorata“ santu este, — Doxologi'a. *Liturgi'a* s. Chrysostomu, — Typicu cu fericiri, — Sante Domnedieule, — Apostolu (Cor. XV) Evangeli'a (Mat. XIX) Dominecei, — cheruvicu, — „cuvine-se“, cuminecariulu si dimisiunea Dominecei. — *Inseratulu dilei* fara intratu.

Dominec'a XIII dupa Rusalie. Augustu 27. *Versu 4.* — Evangeli'a invierei 2, — Catavasi'a crucei, — Apostolulu (Cor. XVI) Evangeli'a (Math. 21) a Dominecei, cele alalte ca in Dominec'a XII dupa Rusalie.

Taiarea capului s. Ioanu Botezatoriulu — Augustu 29. — Marti (Versulu serb. 6). — *Inseratulu* = cu intratu, prochimenu, parimii. — Litia. — *Manecare* = Polyleu cu pripele, — Antifonulu v. 4, — Evangeli'a (Math. XIV), — psalmu 50, — Catavasiile crucei, — „Ceea ce esti“, — Doxologi'a, — *Liturgi'a* = s. Chrysostomu, — Typice cu fericiri, — sante Domnedieule, — Apostolulu (Fapt. XIII), — Evangeli'a (Marcu VI) a serbatoarei, Cheruvicu, — „Cuvine-se“, — „Intru amintire eterna“, — dimisiunea dilei. *Inseratulu dilei* = fara intrare. — Postu.

Dominec'a XIV dupa Rusalie. Septembrie 3. *Versu 5.* — Evangeli'a inviarei 3, — Catavasi'a crucei, — Apostolulu (II Cor. I), Evangeli'a (Mat. XXII) Dominecei. — Cele alalte ca in Dominec'a XII dupa Rusalie.

Nascerea Nascatoarei de Domnedieu Mari'a — Vineri — Septembrie 8. — „Preserbare din 7 Septembrie“ — (Versulu serbat 5) — Inseratu cu intratu, prochimenu si parimii. Litia. *Manecare* = Polyleu cu pripele, — Antifonele v. 4, — Evangeli'a serbatoarei (Luc. I), — psalmu 50, — Catavasiile crucei, — Pripelele cu Irmosu, Doxologi'a. *Liturgi'a* = S. Chrysostomu, — Typice cu fericiri, — sante Domnedieule, Apostolulu (Filip II) si Evangeli'a (Luc. X) serbatoarei, — Cheruvicu, — Irmosulu (Strainu lucru este) — „Paharulu mantuirei“ — dimisiunea dilei, — *Inseratulu dilei* = fara intratu. — Introptire in 12 Septembrie.

Dominec'a Inaintea Inaltiarei s. Cruci. Sept. 10 (Dom. 15) *versu 6.* *Inseratu* = cu intrare si prochimenu. — *Manecare* = Adunarea angeresca — Antifonele ordului, — Evangeli'a inviarei 4, — Invierea lui Christosu, — psalmu 50, — Catavasi'a crucei, — „Ceea ce esci“, — Santu este, — Doxologi'a. *Liturgi'a* S. Chrysostomu, — Typice cu fericiri, — Sante Domnedieule, — Apostolu (Gal. VI), — Evangeli'a (Ioanu III) Dominecei, — Cheruvicu, — „Cuvine-se“, — Cuminecariulu si dimisiunea dominecei. — *Inseratulu dilei* = fara intrare.

Inaltierea s. cruci. (Joi) Seps. 14 *Preserbare din 13 Septembrie* — (versulu serbat. 6). *Inseratulu* = cu intratu, prochimenu, parimii. — Litia. — *Manecare* = Polyleu cu pripele, — Antifonele v. 4., — Evangeli'a serb. (J. II), Invierea lui Christosu vediundu, — psalmu 50, — Catavasi'a crucei, — Pripelele cu irmose, — Doxologi'a, — la „Sante Domnedieule“ a Doxologiei se scote s. cruce si se face inaltierea prescisa. — *Liturgi'a* s. Chrysostomu, Antifone, — Crucei tale, — Apostolulu (Cor. I), Evangeli'a (Jo. XIX) serbatoarei, — Cheruvicu, Irmosu, — Cuminecariulu serbatoarei „Insemnatu-s'a“, — Dimisiunea dilei, — *Inseratulu dilei* cu intratu, *pentru s. Nichita* amintirea caruia se tiene in 15 Septembrie. — Introptire in 21 Septembrie. — Postu ori in ce di ar' cadé.

Dominec'a dupa inaltierea crucei. (Septembrie 17) (Dom. 16) *versu 7.* Evangeli'a inviarei 5, Catavasi'a crucei, — La *Liturgi'a* „Crucei tale“ (cade in octava crucei). Apostolulu (Gal. II) Evangeli'a (Marcu VIII) Dominecei, — Irmosulu — Cuminecariulu Dominecei, — Dimisiunea Dominecei. — *Inseratulu dilei* fara intratu.

Dominec'a XVII dupa Rusalie, séu I-a Lucei. Septembrie 24 *versu 8.* *Inseratulu* = cu intratu si prochimenu. — *Manecare* = Polyleu fara pripela, — adunarea angeresca, — Antifonele versului, — Evangeli'a inviarei 6, — „Inviarea lui Christosu“, — psalmu 50, — Catavasiile, „Deschidevoiu gur'a mea“, — „Cea mai onorata“, — „Santu este“, — Doxologi'a. *Liturgi'a* = s. Chrysostomu, Typice cu fericiri, —

Sante Domnedieule, — Apostolulu (Cor. VI) Evangeli'a (Luc. V séu cea a 18-a dupa Rusalie). Cheruvicu, „Cuvine-se“ Cuminecariulu si dimisiunea Dominecei. *Inseratulu dilei* = fără intrare.

Dominec'a XVIII dupa Rusalie séu II-a Lucei. Octombrie 1. *Versu 1.* Evangeli'a inviarei 7, La Liturgia Apostolu (Cor. IX) Evangeli'a (Luc. VI. 31) Dominecei 19 dupa Rusalie — Cele alalte cá in Domineca 17.

Dominec'a XIX dupa Rusalie, séu III-a Lucei. Octombrie 8, — *Versu 2.* Evangeli'a inviarei 8. — La Liturgi'a Apostolulu (Cor. XI) Evangeli'a (Luc. VII) Dominecei 20 dupa Rusalie. — Cele alalte cá in Dominec'a XVII.

Cuviosa Paraschiva. Octombrie 14. (Versulu serbat. 6). *Inseratu* = cu intratu, prochimenu, si parimii. *Manecare* = Poly-leu cu pripele (dupa catavasierile mai vechi, vedi si Loga) — Antifonele v. 4. — Evangeli'a Cuviosei in serbatore, psalmu 50. Catavasiele „Deschidevoiu gur'a mea“, — „Cea mai onorata“, — Doxologi'a. *Liturgi'a* = s. Chrisostomu, Typice cu fericiri, — Sante Domnedieule, — Apostolulu si Evangeli'a serbatorei (din Mineu) Cheruvicu, — „Cuvine-se“ — Cuminecariulu „Intru amintire eterna“, dimisiunea dilei. — *Inseratulu dilei* fără intrare.

Observare I: Macarca accast'a serbatore adi nu e preste totu celebrata, — totusi s'a suscepitu aci cá un'a carea prin decretulu Guverniale de dto 16 Nov. 1786 si a cerculariului Episcopului J. Rabb din Blasiu de dto 1 Maiu 1787 s'a recunoscutu cá serbatore de patronu a natiunei romane.

Observare II: Poly-leu si pripele numai in Catavasierile mai vechi suntu insemnate, — Apostolu si Evangeli'a in Evangelieru si Apostolieru nu se afla, ci in Mineu.

Dominec'a XX dupa Rusalie séu IV-a Lucei. Octombrie 15. *Versu 3.* Evangeli'a inviarei 9. — Apostolu (Gal. I) Evangeli'a (Luc'a VII) dela Dominec'a 21 dupa Rusalie. Cele alalte asemene cá in Dominec'a 17.

Dominec'a XXI dupa Rusalie séu 6-a Lucei. Octombrie 22. *Versu 4.* Evangeli'a inviarei 10. la Liturgia Apostolu (Ephesu II) Evangeli'a (Luc. VIII). Dominec'a a 23 dupa Rusalie. Cele alalte cá in Dominec'a 17.

Observare. Schimbare in ordulu evangelicu Lucei se face pentru evangeli'a 5-a Lucei, carea trebuie se cada in Domineca in ainte de 6 Novembre.

Serbatorea s. Dimitrie isvoritoriulu de miru. (Joi) Octombrie 26. (Versulu serbat. 8). *Inseratulu* = cu Intratu, prochimenu, parimii, *Manecare* = Poly-leu cu pripele, — Antifone v. 4., — Evangeli'a serbatorei (Luc. XXI). (In evangelieru nu e, ci in Mineu), psalmu 50, — Catavasiele Nascatorei, —

„Deschidevoiu gur'a mea“ „Cea mai onorata“. — Doxologi'a.

Liturgi'a s. Chrysostomu, — Typice cu fericiri, — Sante Domnedieule, — Apostolulu (Tim. II) Evangeli'a (Joanu XV) serbatorei si a Cutremurului, Cheruvicu, „Cuvine-se“, — Cuminecariulu: „Intru amintire eterna“ Dimisiunea dilei. — *Inseratulu dilei* fără intratu.

Dominec'a XXII dupa Rusalie séu 7-a a Lucei. Octombrie 29. *Versu 5.* Evangeli'a invierei 11, — La liturgia, Apostolu (Efesu II) si Evangeli'a (Luc. VIII). Dominecei 24 dupa Rusalie. Cele alalte cá in Dominec'a 17 dupa Rusalie.

Dominec'a XXIII dupa Rusalie séu a 5-a Lucei. Noiembrie 5. *Versu 6.* Evangeli'a inviarei 1. — La liturgia, Apostolulu (Gal. VI) si Evangeli'a (Luc. 16) Dominecei 22 dupa Rusalie. — Cele alalte cá in Dominec'a 17 dupa Rusalie.

J. Borosiu,
parochu gr.-cat si Asess. Consistor.
Licentiatu in s. Teologia morala si
pastoralu.
(Va urma).

V a r i e t à t i.

Cursulu teologicu in seminariulu archidiecepsanu din locu pre anulu scolasticu 1888/9 s'a terminatu in 13 Juniu a. c.

Dom. D. R. in B.: *Non quis sed quid.* Nu asupr'a ilustrului parente dela Insbruck s'a scrisu in acestu organu, ci asupr'a publicatiuniloru, in cari acelu parente nu s'a genatu a inegr'i fără temeiu pre unii din cei mai religiosi capi ai besericei noastre. *Populus romanus beneficii et injuriae memor esse solet.* De unde se cuvine, cá si noi se fimu recunoscatori cátra binefacatorii nostri trecuti de multu la cele eterne, si se pasimu intru aperarea loru, déca cineva fia din ori-ce ordu séu de ori ce conditiune cutéza a-i miciorá cu ridicarea aloru sei.

In 9 a l. c., adeca chiar' in diu'a ss. Rosalie s'a desvelitu in Rom'a monumentulu apostatului Giordano Bruno. Faptulu acest'a a produsu nu numai intra catolicii din tota lumea, ci si intre omenii cu judecata sanetosa indignatiunea cea mai mare, si noi inca ne asociamu cu aceia, protestandu cu tota tari'a in contr'a insultei acesteia noua comise chiar' sub ochii Pontificelui Romanu in centrulu catolicitatei!

Ni se scrie din Rom'a, cá tenerulu Octavianu Domide, alumnulu Seminariului Atanasianu si clericu din diecesa Gherlei, a sustienutu in Academi'a Sântului Tom'a in presinti'a unui publicu numerosu si destinsu unele tese filosofice cu celu mai stralucitu succesu. Primésca gratularile nostre!

(Opuri teologice). Dela tipografi'a seminariala din Blasiu se potu capetá cu pretiuri reduse urmatóriele opuri teologice:

1. Etic'a crestina de Dr. Joane Ratiu . . . 2 fl. 50
2. Prelectiuni teologice despre matrimaniu . . . 2 fl. 50
3. Instiutiunile dreptului besericescu . . . 3 fl. —

Indreptariu pentru predicatori,

pentru de a gasi usioru cutare-va citatiune din s. scriptura in cărțile noastre rituali de **Vasilii Budescu**, parochu greco-catolicu in Ciulesci, in Dieces'a Oradei-Mari.
(Continuare din Nr. 17).

Capu	De la care si pâna la care versu	In ce locu se afla?
Epistol'a I câtra Corinteni.		
1	1—9	Marti a 6-a septemana dupa Rosalie
1	10—17	Dominec'a a 8-a dupa Rosalie
1	18—c. 2	
	v. 1—2	In Vinerea mare, la inseratu
1	26—c. 2	
	v. 1—5	Sambata a 12-a septemana dupa Rosalie
2	6—9	Sambata a 13-a septemana dupa Rosalie
2	9—c. 3	
	v. 1—8	Miercuri a 6-a septemana dupa Rosalie
3	9—17	Domineca a 9-a septemana dupa Rosalie
3	18—fine	Joi a 6-a septemana dupa Rosalie
4	1—5	Sambata a 14-a septemana dupa Rosalie
4	5—8	Vineri a 6-a septemana dupa Rosalie
4	9—16	Domineca a 10-a septemana dupa Rosalie
4	17—c. 5	
	v. 1—5	Sambata a 15-a septemana dupa Rosalie
5	1—c. 6	
	v. 1—11	Luni a 7-a septemana dupa Rosalie
6	12—fine	Domineca a 34-a septemana dupa Rosalie
6	20—c. 7	
	v. 1—12	Marti a 7-a septemana dupa Rosalie
7	12—24	Miercuri a 7-a septemana dupa Rosalie
7	24—35	Joi a 7-a septemana dupa Rosalie
7	35—c. 8	
	v. 1—7	Vineri a 7-a septemana dupa Rosalie
8	8—c. 9	
	v. 1—2	Domineca a 35-a dupa Rosalie
9	2—12	Domineca 11-a dupa Rosalie
9	13—18	Luni a 8-a septemana dupa Rosalie
9	19—fine	Januaru 5
10	1—4	La santirea apei, in ajunulu Botezului
10	5—12	Marti a 8-a septemana dupa Rosalie
10	12—22	Miercuri a 8-a septemana dupa Rosalie
10	22—28	Sambata a 16-a septemana dupa Rosalie
10	28—c. 11	
	v. 1—8	Joi a 8-a septemana dupa Rosalie
11	8—23	Vineri a 8-a septemana dupa Rosalie
11	23—32	In Joi'a mare
11	31—c. 12	
	v. 1—6	Luni a 9-a septemana dupa Rosalie
12	7—11	Novembre 17
12	12—26	Marti a 9-a septemana dupa Rosalie
12	27—c. 13	
	v. 1—8	Novembre 1
13	4—c. 14	
	v. 1—5	Miercuri a 9-a septemana dupa Rosalie
14	6—19	Joi a 9-a septemana dupa Rosalie
14	20—25	Sambata a 17-a septemana dupa Rosalie

Capu	De la care si pâna la care versu	In ce locu se afla?
14	26—fine	Vineri a 9-a septemana dupa Rosalie
15	1—11	Domineca a 12-a septemana dupa Rosalie
15	12—19	Luni a 10-a septemana dupa Rosalie
15	20—28	Apostolulu pentru morti (Joi)
15	29—38	Marti a 10-a septemana dupa Rosalie
15	39—45	Sambata a 18-a septemana dupa Rosalie
15	47—57	Apostolulu pentru morti (Vineri)
15	58—c. 16	
	v. 1—3	Sambata a 19-a septemana dupa Rosalie
16	4—12	Miercuri a 10-a septemana dupa Rosalie
16	13—fine	Domineca a 13-a septemana dupa Rosalie

Epistol'a a II-a câtra Corinteni.

1	1—7	Joi a 10-a septemana dupa Rosalie
1	8—11	Sambata a 20-a septemana dupa Rosalie
1	12—20	Vineri a 10-a septemana dupa Rosalie
1	21—c. 2	
	v. 1—4	Domineca a 14-a septemana dupa Rosalie
2	4—15	Luni a 11-a septemana dupa Rosalie
2	14—c. 3	
	v. 1—3	Marti a 11-a septemana dupa Rosalie
3	4—11	Miercuri a 11-a septemana dupa Rosalie
3	12—fine	Sambata a 21-a septemana dupa Rosalie
4	1—12	Joi a 11-a septemana dupa Rosalie
4	13—fine	Vineri a 11-a septemana dupa Rosalie
5	1—10	Sambata a 22-a septemana dupa Rosalie
5	10—15	Luni a 12-a septemana dupa Rosalie
5	15—fine	Marti a 12-a septemana dupa Rosalie
6	1—10	Domineca a 16-a septemana dupa Rosalie
6	11—16	Miercuri a 12-a septemana dupa Rosalie
6	16—c. 7	
	v. 1	Domineca a 17-a septemana dupa Rosalie
7	1—10	Joi a 12-a septemana dupa Rosalie
7	10—fine	Vineri a 12-a septemana dupa Rosalie
8	1—5	Sambata a 23-a septemana dupa Rosalie
8	7—15	Luni a 13-a septemana dupa Rosalie
8	16—29	
	v. 1—5	Marti a 13-a septemana dupa Rosalie
9	6—11	Domineca a 18-a septemana dupa Rosalie
9	12—c. 10	
	v. 1—7	Miercuri a 13-a septemana dupa Rosalie
10	7—fine	Joi a 13-a septemana dupa Rosalie
11	1—6	Sambata a 24-a septemana dupa Rosalie
11	5—21	Vineri a 13-a septemana dupa Rosalie
11	21—c. 12	
	v. 1—9	Juniu 29
12	10—19	Luni a 14-a septemana dupa Rosalie
12	20—c. 13	
	v. 1—2	Marti a 14-a septemana dupa Rosalie
13	3—fine	Miercuri a 14-a septemana dupa Rosalie

Epistol'a câtra Galateni.

1	1—3	Joi a 14-a septemana dupa Rosalie
1	3—10	Sambata a 25-a septemana dupa Rosalie
1	11—19	Domineca a 20-a septemana dupa Rosalie

Capu	De la care si pâna la care viersu	In ce locu se afla?
1	20—c. 2 v. 1—5	Joi a 14-a septemana dupa Rosalie
2	6—10	Vineri a 14-a septemana dupa Rosalie
2	11—16	Luni a 15-a septemana dupa Rosalie
3	16—20	Domineca a 21-a septemana dupa Rosalie
2	21—c. 3 v. 1—7	Marti a 15-a septemana dupa Rosalie
3	8—12	Sambata a 26-a septemana dupa Rosalie
3	15—22	Miercuri a 15-a septemana dupa Rosalie
3	23—c. 4 v. 1—5	Joi a 15-a septemana dupa Rosalie
4	4—7	In diu'a de craciunu
4	8—21	Vineri a 15-a septemana dupa Rosalie
4	22—27	Septembre 23
4	28—c. 5 v. 1—10	Luni a 16-a septemana dupa Rosalie
5	11—21	Marti a 16-a septemana dupa Rosalie
5	22—c. 6 v. 1—2	Sambata a 27-a septemana dupa Rosalie
6	2—10	Miercuri a 16-a septemana dupa Rosalie
6	11—fine	Domineca a 22-a septemana dupa Rosalie

Epistol'a càtra Efeseni.

1	1—9	Joi a 16-a septemana dupa Rosalie
1	7—17	Vineri a 16-a septemana dupa Rosalie
1	16—fine	Sambata a 28-a septemana dupa Rosalie
2	1—5	Luni a 17-a septemana dupa Rosalie
2	4—10	Dominec'a a 23-a septemana dupa Rosalie
2	11—13	Sambata a 29-a septemana dupa Rosalie
2	14—fine	Dominec'a a 24-a septemana dupa Rosalie
3	1—7	Marti a 17-a septemana dupa Rosalie
3	8—fine	Miercuri a 17-a septemana dupa Rosalie
4	1—7	Domineca a 25-a septemana dupa Rosalie
4	7—13	Domineca dupa Botezu
4	14—17	Joi a 17-a septemana dupa Rosalie
4	17—25	Vineri a 17-a septemana dupa Rosalie
4	25—fine	Luni a 18-a septemana dupa Rosalie
5	1—8	Sambata a 30-a septemana dupa Rosalie
5	8—19	Luni dupa Rosalie
5	20—25	Marti a 18-a septemana dupa Rosalie
5	25—fine	Miercuri a 18-a septemana dupa Rosalie
6	1—9	Joi a 18-a septemana dupa Rosalie
6	10—17	Domineca a 27-a septemana dupa Rosalie
6	18—fine	Vineri a 18-a septemana dupa Rosalie

Epistol'a càtra Filipsemi.

1	1—7	Luni a 19-a septemana dupa Rosalie
1	8—14	Marti a 19-a septemana dupa Rosalie
1	12—20	Miercuri a 19-a septemana dupa Rosalie
1	20—27	Joi a 19-a septemana dupa Rosalie
1	27—c. 2 v. 1—4	Vineri a 19-a septemana dupa Rosalie
2	5—11	Septembre 8
2	12—16	Luni a 20-a septemana dupa Rosalie
2	16—23	Marti a 20-a septemana dupa Rosalie
2	24—fine	Miercuri a 20-a septemana dupa Rosalie

Capu	De la care si pâna la care viersu	In ce locu se afla?
3	1—8	Joi a 20-a septemana dupa Rosalie
3	9—19	Vineri a 20-a septemana dupa Rosalie
3	20—c. 4 v. 1—3	Novembre 25
4	4—9	Dominec'a floriloru
4	10—fine	Luni a 21-a septemana dupa Rosalie

Epistol'a càtra Coloseni.

1	1—6	Sambata a 31-a septemana dupa Rosalie
1	6—11	Marti a 21-a septemana dupa Rosalie
1	12—18	Domineca a 28-a septemana dupa Rosalie
1	18—23	Miercuri a 21-a septemana dupa Rosalie
1	24—c. 2 v. 1	Joi a 21-a septemana dupa Rosalie
2	1—7	Vineri a 21-a septemana dupa Rosalie
2	8—12	Januariu 1
2	13—20	Luni a 22-a septemana dupa Rosalie
2	20—c. 3 v. 1—3	Marti a 22-a septemana dupa Rosalie
3	4—11	Domineca a 29-a septemana dupa Rosalie
3	12—16	Domineca a 30-a septemana dupa Rosalie
3	17—c. 4 v. 1	Miercuri a 22-a septemana dupa Rosalie
4	2—9	Joi a 22-a septemana dupa Rosalie
4	10—fine	Vineri a 22-a septemana dupa Rosalie

Epistol'a I càtra Tesaloniceni.

1	1—5	Luni a 23-a septemana dupa Rosalie
1	6—fine	Marti a 23-a septemana dupa Rosalie
2	1—8	Miercuri a 23-a septemana dupa Rosalie
2	9—14	Joi a 23-a septemana dupa Rosalie
2	14—fine	Vineri a 23-a septemana dupa Rosalie
3	1—8	Luni a 24-a septemana dupa Rosalie
3	9—fine	Marti a 24-a septemana dupa Rosalie
4	1—11	Miercuri a 24-a septemana dupa Rosalie
4	12—16	Apostolulu pentru morti (Sambata)
4	17—c. 5 v. 1—10	Joi a 24-a septemana dupa Rosalie
5	9—13	Vineri a 24-a septemana dupa Rosalie
5	14—23	Sambata a 32-a septemana dupa Rosalie
5	24—fine	Vineri a 24-a septemana dupa Rosalie

Epistol'a a II càtra Tesaloniceni.

1	1—10	Luni a 25-a septemana dupa Rosalie
1	11—c. 2 v. 1—2	Marti a 25-a septemana dupa Rosalie
2	1—11	Miercuri a 25-a septemana dupa Rosalie
2	12—c. 3 v. 1—5	Joi a 25-a septemana dupa Rosalie
3	6—fine	Vineri a 25-a septemana dupa Rosalie

(Va urmã).

Partea scolastica.

Influența vieții sociale asupra instruiției și școlii.

Potem afirma, cum-că nu este cauza, despre carea se meditează omii mai mult, de cât despre cauză instruiției, și nu fără de cauză, pentru-că, deca este adevărat, cum-că enigmă cea mai mare a omeniei este însuși omul, atunci omenia nu poate avea o problemă mai înaltă, de cât deslegarea acestei enigme.

Punctul cardinal în istoria culturală a omeniei este instruiția și pentru acea diferitele forme de instruiție, cari dezvoltarea istorică le-a înălțat la valoare în diferite timpuri și la diferite popoare ni arată de o parte zelul și luptele aceloră dezvoltate pe acest terenu, și de altă starea culturală a aceluor popoare și timpuri. Istoria le-a judecat și a arătat starea lor spre orientare posterității.

Deca cine-vă voiesc se judece corect starea prezintă a instruiției și deca voiesc se priceapă ponderositatea, atunci trebuie să străbăta dezvoltarea istorică a aceia; noi aici nu ne vom estina asiă departe, ci vom îmbrăciosa formă prezintă a instruiției; și cu privire la trecutul observăm numai atât, că adevăratele istorice sunt nerestorabile și cum-că acea-si factori, cari au nimicuit luptele atător seclii și atător popoare, totu-de-a-ună voru naște acea-si rezultate.

Este mai pe sus de totă indoielă, cum-că viața, dezvoltarea popoarelor depinde de la organizația lor socială, fiind-că viața socială formăza puterea, arteria poporului și baterea acesteia este o chestiune de viață pentru popoare. Viața socială înseamnă se bazează pe viața familială. Relațiile familiare sunt spresiunea cea mai fidelă a direcției morale, a simțimentelor, a năsuințelor și luptelor unui popor. Aici se manifestă voința poporului. Numai acelu popor poate conta la dezvoltare și viață, a carui viață socială este întrăga, plină de putere.

Școlă crește, instruă membrii pentru viața socială deca pentru societate; și societatea dă acestei instruiții putere și direcție. Acestă relație este atât de intimă, atât de strinsă între societate și școlă, în cât viața și decaderea unei atrage după sine viața sau decaderea celei alalte.

Privind școlă vom cunoște spiritul, puterea și direcția societății și privind relațiile societății vom cunoște starea prezintă a instruiției.

Förte bine caracterisăza unu invetiatu viața socială deca societatea de acumă, cându dice: „Societatea de acum este strimtorită între parții strimite a acestei esistențe pământescă și preste acestă nu crede în nimicu, nu ascăpta nimicu; neglijându-si viața spirituală, fă-cine se nisuesc din tôte puterile, că se-i amble bine, și acestu fenomen caracterisăza förte bine direcția materială a tempului nostru, carea este născătoriă egoismului celui mai crăsu? Virtutile străbune cari ni aduc aminte de vremuri mai bune, din ce în ce sunt date mai tare înderept prin egoismul mării, prin lacomă vană de interese, carea nu face deosebire între ce e nobil, nenobil; puterea vitală a societății o ținu sugrumată: cufundarea morală născută din degenerarea animei și din indiferentismul față de legile morale, retrăgerea ignavă de la greutățile detorințelor sociale și cetățenescă și alte împregiurări de compatimitu.

Öre în atari împregiurări ce felu de spirit capăta generația cea nouă, deca tinerimea? Unde va invetia, că demnitățile omenescă pretinde o năsuință neegoistă, nobilă, unu simțiu moral curat, voință tare și caracter solidu? Öre cum se va însufletă pentru-ce e nobil, frumos și drept, deca în viața socială, în viața practică vede numai totu exemple contrare? Öre instruiția, ce resună între murii școlii poate avea rezultatul recerut, deca în afara de școlă inspiră unu atare aer, ce-i infectă de tempuri puterea cea fragedă?

Școlă numai singura necă cându nu va fi în stare a midloci opul celui mare alu educației adevărate umane, deca direcția și spiritul vieții sociale nu va conlucra împreună cu ea. Tôte năsuințele școlii fără spriginul vieții sociale voru fi zadarnice.

Ce rolă de compatimitu și destimulătoră are acelu profesor sau invetiatu, carele consciu de chemarea sa se apucă cu zel de lucrul celui mare alu educației și instruiției și apoi are să se intănescă cu acea esperință rece, că mai antai trebuie se-si desbrace elevul de o gramă de abnormități cauzate de creșterea neingrădită și eronată, numai că oștenelă și zelul său se nu remana fără de succese.

Dacă cum se o făcă acestă, deca viața socială nu-i tinde aprobare?

Öre în aceste timpuri materialiste și egoiste, unde se invetie tinerimea, cum-că nimicu ce e mare, nimicu ce e gloriosu nu se întemă fără sacrificiu?

Unde si cum va invetiá a sperá si a jertfi pentru venitoriu, càci tinerimea este speranti'a venitoriului? Seau cine va fi in stare a-i documentá, cum-cà alipirea de celea materiali i- nimicéscé totu semtiulu spiritului seu tineru, tóte bucuriele tineretiei sale, cându spre ace'a atatea esemple vede in viétia, si unde este supusu atátoru tentatiuni amagitórie? Intre relatiunile nóstre sociali de astádi, unde se castige tinerimea caracteru, independintia morala? Astádi, cându cu iutimea telegramului se propaga ideile, ce producu una fierbere atátu de opositionala; astádi, cându si invetiati betrani de ani cadu sacrificiu spiritului modernu, si din mâncarime de aparintia sacrifica eftnei popularitáti si vindu, derima pretiulu scientiei adeverate.

Lumea materialista si- are agentii sei, cari i-propaga invetiaturile in tóte partile si inca fórte usioru; pres'a pentru atari litaraturi totu-de-a-un'a stá la dispusetiune; ideile se incorporéza in litere; biblioteci întregi se redica prin coltiurile orasieloru mari si mici; trecatorii intréba si cumpera, cà-ci suntu eftine, — cetescu si se infectéza de suflarea spiritului modernu.

Acesti cetitori infectati apoi despretiuescu religiunea dicundu, cum-cà acea pune in lantiuri spiritulu si cu linisce sorbu ideile materialiste, numai pentru-cà se-si indestulésca pentru unu momentu voi'a; cà-ci acest'a este spiritulu tempului, acest'a este cursulu culturai; apoi, cà este elu curatu seau molosu, intonatu, ace'a nu e intrebare, numai câtu cà e cursu, si cine ar' voi se inote contra lui? Seau cine ar' voi se remana indereptu de acel'a astádi, cându devis'a pretotindenea e progresulu? si cum se póta progresá pre langa religiune si morala, cà-ci acea dara nu concéde fórte multe si astu-feliu stá in calea progresului?

Observatori mai buni de multu ne facu atenti la fermentatiunea, dospirea, carea curgându din stratele corupte ale societatei apusene, propaga coruptiunea in tóte directiunile. Cu tóte acestea pucina grigia se întórce la noi spre a împiedecá acést'a epidemia; intr'atát'a a scadiutu la noi observárele psihologice!

Starea infectata a societátei asiá numite mai culte, a carei morala este silutita, junghiata prin ascutisiulu culturai moderne este acompaniata de a poporului de rindu, la care teciinii immoralitáti iau dimensiuni gretióse, dupa cum despre acést'a statistic'a trista a moralei tinde unu documentu spaimentatoriu si adeseori inghiaciatoriu de sânge.

Acést'a rana periculósa a vietiei sociali de multe ori a fostu aretata in foile de caracteru moralu, cari de odata au aretatu si relele ce au se urméze de aci, dar' n'au potutu ajutá nimicu; fiendu-cà altii éراسi tieneau totu lucrulu de neinsemnatu.

Relatiunile nóstre sociali nedesvoltate adia pre undele atarui cursu; debilitatea loru se vede si de acolo, cà foile si opurile, ce sclintescu spiritulu suntu in stare cu anii a luá tributulu dela publicu pentru acea activitate, cu carea subminéza, subsapa fundamentulu natiunei, precandu ideile nobilitatórie de spiritu in anima nu suntu ascultate neci pre langa sacrificie mari.

Acést'a stare a lucrului imple de ingrigire anim'a parentiloru, cà óre ce se va alege cu fructulu sacrificieloru si nisuintieloru sale si afla cev'a mangaiere in acea, cà dóra in scóla fiii loru voru capetá una basa religioso-morala; ér' in scóla multi asiá se cugeta, cà educatiunea religiósa este problem'a parentiloru; scól'a numai instruéza; si dupa starea actuala, parerea din urma se inaltia la valóre, de-óre-ce in scoli si in specie in gimnasie religiunea este restrinsa binisioru.

Nu pentru-cà dóra din invetiarea religiunei si-ar' apropiá tinerimea religiositatea, pentru-cà profesorulu de religiune are mai multa ocasiune a incapé la anim'a tinerimei si a influintiá asupr'a spiritului acestui'a; ér' nisuinti'a spre una basa morala solida fara de intimitate religiósa, celu multu, este una amagire si una opintire fara succese.

(Va urmá).

Ce datorintie are unu invetiatoriu facia de scóla si societate?

Desi avutulu si seraculu, domnulu si tierénulu, pre scurtu cu totii suntu de credintia, cumcà unulu fiacarele cunosce fórte bine datorintiele unui invetiatoriu; cu tóte acestea sum de parere, cà nu voiu abusá de pacienti'a multu stimatiloru lectori, déca voiu resumá pre scurtu datorintiele, ce le are unu invetiatoriu atátu facia de scóla, câtu si facia de societate. O facu acést'a de-o-parte, cá se aretu cumcà numai fórte pucini cunoscu cumu se cuvine datorintiele si greutatile invetiatoriului; ér' de alta parte, cá se se védia, cumcà in multe casuri insusi invetiatoriulu este caus'a multoru neplaceri, ce are se le indure in cursulu carierei sale; si in fine o facu acést'a, deórece sum convinsu, cà isvorulu prosperarei materiale si spirituale a unui invetiatoriu este de-a se cautá in implenirea conscientiósa a datorintieloru sale.

Si óre cari suntu datorintiele acestea? — Facia de scóla invetiatoriulu e datoriu, cá se dé eleviloru sei o educatiune religioso-morala, se-i instrueze si disciplineze intr'unu modu câtu se póte mai rationalu. Acea forméza pentru lumea morala, ér' acést'a dà societáti nesce membrii folositori activi si iubitori de ordine.

Anim'a omului se póte asemená cu pamentulu, care fara cultivare produce numai spini si polomida. Ér' anim'a omului — precumu am aratatu in colónele acestei pretiuite foi — se póte cultivá numai prin o crescere religioso-

morala, care are de basa frumosulu, binele si adevverulu. Prin urmare este de lipsa, cá invetiatoriu se arete eleviloru sei cea ce este intru adevveru frumosu, bunu si adevveratu; ér' cá se o póta face acést'a se recere, cá insusi invetiatoriu se fia in chiaru cu acestea notiuni. Deci se le tractamu pre scurtu.

1. *Sentimentele frumosului.* Frumosu e in genere totu ce place dupa form'a sa. Frumseti'a este completa consonantia a unui supr'asensibile si sensibil; unde lipsesce acést'a consonantia intre spiritu si forma, acolo se nasce uritulu in gradatiuni fórte variate.

Sentimentele frumosului inaltia pre omu la o viétia mai nobila, lu-face se prospereze in moralitate, -lu retiene dela fapte rele si dejositorie, pentru-cá desi individulu, ce are unu gustu esteticu, nu e totu-unadata si moralicesce bunu, si desi si peccatulu póte fi imbracatu in o forma placuta, cu tóte acestea fia-care idea si fapta morala e frumósa in esintia si prin urmare si atragatória.

Idea incorporata in obiectulu frumosu e o parte constitutiva a frumosului intocmai cá si form'a. Si asia potemu díce, cá frumosulu face o impresiune asupr'a nóstra nu numai prin form'a, sub care ni se infatioséza, nu numai prin armoni'a, ce domnesce intre intregu si partile sale, ci mai vértosu prin idea, carea prin form'a seau vestmentulu, in care ni se presinta devine numai mai sensibil. Sentimentele estetice stau in necsu causalu cu ideile, ce se producu sub impresiunea frumosului. Pentru acea fiacare invetiatoriu e datoriu se conlucre intru acolo, se-si intocmésca astufeliu instructiunea, încátu prin analisarea armoniei partiloru, ce constitue frumosulu, si a ideei, ce se represinta prin acél'a, se conduca pre elevii sei intru acolo, cá aceia se iubésca cutare lucru seau fapta nu numai pentru form'a sa, vestmentulu seu frumosu, ci mai antâiu se examineze, se se convinga cumcá óre intru adevveru e demnu de iubire si dupa valórea lui interna. Adeca se dé eleviloru sei o astufeliu de crescere, încátu aceia nici odata se nu se lase a fi sedusi, orbiti prin o stralucire esterna, ci frumosulu se -lu considere si din punctulu de vedere alu adevverului si in alu moralitatii.

Éta pre scurtu marea insemnatate si necesitatea culturai sentimentelor estetice.

2. *Sentimentulu moralu.* Omulu e insestratu cu unu atare sentimentu, cu ajutoriu carui'a si comparéza faptele sale cu legea morala si asia le afla de bune seau rele, de iertate seau neiertate. Sentimentulu acést'a inca se nasce din representatiuni despre acea, ce dupa legea morala e bunu seau reu. Sentimentele morale stau in acél'a-si nexu cu binele moralu, cá celea estetice cu frumosulu. Asiadara potemu díce, cá ele suntu eflusulu *ideiloru*, ce se referescu la binele moralu. Ér' binele moralu se arata prin raporturile vointieloru omenesci, dintre cari numai acelea potu dá nascere *ideiloru morale*, cari prin armoni'a seau disarmoni'a loru provóca o aprobare seau reprobare absoluta (neconditionata). Acést'a aprobare

seau reprobare, prin care se manifesta judecata nostra morala, se numesce si vocea consciintei nóstre morale. Consciinti'a, acést'a vóce interna, ne indémna se facemu seau se nu facemu ceva; si sentimu o placere, satisfactiune, seau neplacere, nelinisce, dupa cumu vointi'a nóstra faptele nóstre, -su in consonantia seau disonantia cu idealurile vointiei morale, cu legea morala, cu consciinti'a nóstra.

Sentimentulu moralu se aréta de tempuriu si in sufletulu copilulu. Lui inca i place ce e bunu, e multiemitu, cându cunósce cá a lucratu bine, si din contra se rusinéza, e ne multiemitu, cându -lu mustra consciinti'a pentru vre-unu reu. Numai cátu vócea consciintii sale la inceputu e fórte debila si nesigura, de acea trebuie se intrevina parintii, invetiatoriu seau crescatoriu lui, pentru alu face se distinga intre iertatu si neiertatu, intre bine si reu, si mai vértosu cá se -lu dispuna se eserceze binele si se incungiure reulu. Asiadara copilulu -si castiga o consciintia morala numai prin educatiune si instructiune corespundietória. Individulu, care cresce fára nici o educatiune, -si castiga representatiuni despre cea ce e iertatu seau neiertatu, bunu seau reu numai din intemplantu si prin contactulu cu cei din jurulu seu. Ideile morale a unui astufeliu de individu suntu mai multu seau mai pucinu false. Si apoi dela gradulu cunóscerei legei si a ideiloru morale depinde si calitatea consciintei morale. Fiacare invetiatoriu asiadara trebuie se puna unu deosebitu pondu pre cultivarea sentimentelor morale ale eleviloru sei.

3. *Sentimentele adevverului.* Consciinti'a odata pe-trunsa de sentimentulu si iubirea adevverului, face pre omu se -lu caute si se -lu constate cu postu-punerea si chiaru cu sacrificarea altoru interese.

Sentimentulu adevverului, nesuintia spre adevveru inca este o insusire originala a vietii nóstre morale, cu tóte acestea si acestu sentimentu are lipsa de cultura, cu alte cuvinte e de lipsa, cá omulu se staruiesca a-si basá convictiunile sale pre sciintia. Copilulu inca are poft'a spre sciintia. Elu observa cu luare aminte fenomenele externe, si intréba despre cauzele lucrurilor, cérca adevverulu. La inceputu elu uresce insielatiunea si mentiun'a, si chiaru si copiii cei mici inca sentiescu o multiemire, cându observa cá au inaintatu in cunoscintie, fára a mai cerca déca acestea -su de folosu seau ba.

Asiadara fiindu-cá sentimentulu adevverului este propteu'a adevveratei moralitati, o lumina interna, lângu care peccatulu nu póte se-si afle adapostu; de acea fiacare invetiatoriu trebuie, ma e datoriu a nutri in elevii sei acestea sentimente, ale mari poft'a spre sciintia si iubirea adevverului.

E unu lucru cunoscutu, cumcá copiii la inceputu -su sinceri, curiosi de-a sci tóte. Dar' ei in curéndu devinu mentiuosi, indiferenti, déca cei din jurulu loru suntu ignoranti, nepasatori; déca nu primescu nici unu respunsu la intrebarile puse de ei cu dorinti'a de a-si inmulti cunoscintiele; déca nesuintiele loru de acést'a natura voru fi

luate in risu; sau din contra déca înainte de tîmpu voru fi torturati cu cunoscintie ce trecu preste poterile loru. --- Copilulu devine morosu, inchisu, se retrage din societatea celoru alalti colegi ai sei, déca vá fi tractatu duru, déca va fi adeseori rusinatu si cu deosebire, déca vá vede numai exemple rele.

Deunde se vede, cumcá invetiatoriulu numai asia va poté cultivá sentiementulu adevéruulu in elevii sei, déca le va marí in unu modu rationalu poft'a spre sciintia.

Fiindu-cá sentiementele frumosului, binelui si adevéruulu moralu facu din copilu omu adevératu, de acea invetiatoriulu e datoriu moralmente a face cunoscute eleviloru sei aceste notiuni. Prin acést'a inse nu voiescu se dícu, cumcá invetiatoriulu in continú se le predice, se le tiená escortatiuni lungi morale despre obiectele acestea, nu, cáci dupa Pestalozzi fára intuitiune nici nu potemu dá notiuni chiare copilului; si afara de acea scól'a poporala nici nu póte fi considerata cá unu institutu scientificu, ci ea este numai loculu, unde are se se dé o directiune activitatii si vietii fiitoriului omu.

Fiindu-cá inse sentiementele frumosului, binelui si adevéruulu nu potu avé alta basa de cátu numai sentiementulu religiosu; si fiindu-cá fiacare invetiatoriu trebuie nu numai se instrueze, ci se si dé o buna crescere fiitoriului omu: urméza cá unu lucru prea naturalu, cumcá educatiunea si instructiunea copiiloru trebuie se se faca in unu spiritu religiosu-moralu. Acést'a o vomu pote usioru déca cu ajutoriulu invetiamentulu intuitivu vomu trage atentiunea eleviloru dela efectu asupr'a causei. Si fiindu-cá in scól'a elementara diferitele obiecte se propunu si invétia cu scopu, cá cu ajutoriulu loru se potemu conduce pre elevi intru acolo încátu ei se cunosca si intieléga, cá suntu ómeni; de acea cá basa a instructiunei trebuie se se puna desceptarea si cultivarea sentiementulu religiosu-moralu. Numai asia va dá scól'a nesce individi iubitori de ordine, liniseiti, activi, cari de o parte voru respectá legile; ér' de alta parte ajungádu la sentiulu stimei proprie nu se voru lasa se fia condusi de pasiuni. In scól'a poporala înainte de tóte se educamu (crescemu) si vomu vedé cu multa satisfactiune, cumcá elevii nostri voru apucá de tempuriu pre calea, ce conduce la indestulire si fericire.

Cumu trebuie se fia invetiamentulu in scól'a poporala, potemu aflá din planulu de invetiamentu si din diferitele indreptare practice, ce stau la dispositiunea invetiatoriului. Voiu reflectá cu tóte acestea si la metodu, convinsu fiindu prea deplinu, cá unu lucru atátu de momentosu, nu strica se fia cátu mai desu reimprospetatu si discutat.

Invetiatorii dela scólele elementarie i-am peté impartii in trei grupe. Cei din grup'a prima instruéza dupa unu sistemu s'au metodu determinatu, adeca asia precumu prescrie planulu de invetiamentu; cei din grup'a a dóu'a inse pre bas'a bucatiloru (pieselor) din legendarie; ér' cei ce se tienu de grup'a a trei'a dupa unu sistemu mechanicu vechin, ruginitu deja.

Se ne ocupamu pucinu cu celea de antai dóue sisteme, cáci alu treilea si asia e in apunere.

Multi dintre invetiatori se folosescu in scóla de nesce manuale scurte, din motivu, cá in modulu acest'a copiii si potu castigá cunoscintie mai generale; altii din contra dau in mân'a copiiloru nesce manuale mai voluminóse, si apoi se concentréza in jurulu obiectelor mai momentóse, si in modulu acest'a inmultiescu cunoscintiele eleviloru sei. Déca vomu considerá acumu, cá instructiunea sistematica cade in cerculu de activitate a scóleloru medie si a celoru de specialitate, déca nu vomu pierde din vedere scopulu finalu alu instructiunei elementarie, déca in fine vomu considerá cumcá scól'a poporala este loculu, unde are se se descepte in copii celea mai nobile sentiemente, si se li se dé cunoscintiele fundamentali si necesarie pentru sustienerea omului: atunci vomu observá si ne vomu convinge, cá prin instructiunea sistematica vomu dá societatii seau nesce masinerii insufletite, seau nesce invetiati falsi, infumurati. --- Nici cá se pute sustiene, cumcá in scól'a poporala s'ar' poté tractá cátu de in generalu tóta sciinti'a; seau nu e scól'a numai loculu, unde trebuie se se esciteze poft'a spre sciintia, se se maréscá activitatea spiritala si se se sternéscá gustulu de cetire?

Copilulu, ce admira diversitatea obiectelor si á fenomenelor din natura, spunádu adevéruulu, nu iubescce progresulu sistematicu si monotoni'a. Caus'a, cá multi copii -si pierdu diliginti'a si voi'a dela studiu, trebuie se-o cercamu in jugulu acel'a, care altu cumu se numesce si sistemu. Comite o mare eróre invetiatoriulu, care nu afla de necesariu a se acomodá dnpa capacitatea si cerculu de cunoscintia alu eleviloru sei, ci presupunádu cá acei'a seiu mai multu, asia dicúdu cu sila voiesce se -i inaltie la sine. Unu atare invetiatoriu se cufunda in esplicári scientifiche; ér' elevii sei audu, dar' nu precepu, vedu, dar' nu observa pre magistrulu loru, care le vorbesce in o limba loru necunoscuta.

Instructiunea trebuie se fia ocaionala, dícu acei invetiatori, cari considera legendariulu cá unu midilocu de a comunicá si inmulti cunoscintiele eleviloru sei. Si acesti invetiatori nu ieau nici unu obiectu numai pentru sine, ci pentru-cá se descepte in elevi poft'a spre sciintia si se-i dedé la o lucrare libera, propria. In mân'a unui astufeliu de copilu, cetitulu e o chieie, cu ajutoriulu carei'a póte deschide magazinulu celu vastu alu sciintiei. Éta pentru-ee ar' trebui se inlocuimu multele manuale din scól'a poporala cu unu singuru legendariu bunu, care se contiena piese din toti ramii sciintiei.

In modulu acest'a ce e dreptu se dau elevulu mai pucine cunoscintie, dar' acestea -su mai secure, mai stabile si intarescu intru atát'a intielesulu si marescu voi'a, încátu pasindu in viétia nu vá fi pasionatu, ér' prin cultivarea sa independenta (auto-didactica) vá ajunge la cunóscerea demnitatii sale.

Eu credu, cá déca fratii invetiatori voru urmá astu-

feliu intru crescerea si instruirea elevilor sei pre tempulu, câtu suntu obligati a frecuentă scôla, atunci le-au pregatitu calea, pre care purcediendu voru deveni nescie membrii folositori societatii omenesci.

Prin acestea inse invetiatoriulu inca n'a facutu destulu datorintieloru sale facia de elevi; nu, ci si afara de scôla, in viéti'a publica inca e datoriu se fia conducatoriulu tinerimei, care e espusa la atâtea pericole. Numai unu atare invetiatoriu va fi iubitu si stimatu de toti, va fi consideratu de unu factore de frunte alu societatii celei mari.

Atâtu in scôla, câtu si afara de scôla invetiatoriulu conscientiosu trebue se urmeze cu multa prudintia, pentru-câ numai in modulu acest'a vá poté stá la culmea misiunii sale. Grea este pusetiunea unui invetiatoriu. Asia precându unii -lu caracteriséza de omu necultu, déca -lu vedu câ se afla bine si converséza cu poporul de rându, cu tierenii; altii din contra -lu tienu de îngâfnatu, incrediutu, déca facia de clas'a culta (inteligintia) — basatu pre sentiulu stimei proprie — nu e dispusu a jocá rolulu de sluga plecata.

Intre clas'a culta si tiereni se afla dorere o prea mare prepastia. Si cine ar' poté legá acestea doue clase, déca nu invetiatoriulu scôlei populare. Si asia precându facia de societatea culta trebue se-si tiena auctoritatea, pre atunci pre poporul tiereanu trebue se-lu invetie si instrueze cu tóta bunavointi'a, se incungiure vorbele de nimica si dejositorie. Purcediendu astufeliu va fi stimatu si iubitu de toti.

Fiacare invetiatoriu dupa potintia se se nesuésca a infiantia bibliotece populare, de órece acest'a este midiloculu celu mai puternicu alu cutivareii generale, prin care se potu delatorá tóte prejudetiele si credintiele desierte din sinulu poporului nostru. Numai pre acést'a cale potemu sperá, câ vá sosi si tîmpulu multu doritu, cându generatiunea mai tinera nu vá mai aflá desfatere in cercetarea siedietóreloru corumpatórie de moravuri, nici in cercetarea ospetarielor seau a altoru societáti pline de veninu.

Invetiatoriulu impreuna cu preotulu au se descepte in poporu interesulu facia de tóte lucrurile bune, nobile si salutarie, si premergându-le cu esemplulu se-i indemne câ se traiésca in armonia, bunaintielegere, aratându-le cu esemple concrete, câ procesele le consuma averea si liniscea sufletésca. Se-i convinga, cumcâ omulu avându voia tare si propusu firmu se delature tóte piedecile, ce i stau in cale; pre scurtu se le premergemu intru tóte cu esemplulu.

Se aratamu in fine si in fapta, câ suntemu amici sinceri ai invetiamentului si astufeliu ne interesemu de cultivarea si bunastarea poporului, in acarui societate petrecemu. O insufletire sânta, iubire sincera catra carier'a de invetiatoriu si atunci auctoritatea nóstra vá cresce, vomu deveni independenti; ér' invetiamentulu poporulu vá prosperá si inflorí.

J. F. Negrutiu.

„Non multa, sed multum“.

Dóue teme practice.

(Lectiune din computu).

Am fostu disu in unu tractatu, publicatu in unulu din numerii anteriori a-i acestei reviste, câ precum fatia de cele alalte obiecte de invetiamentu, asia si fatia de computu are mare insemnatate principiulu didacticu din fruntea acestui tractatu si câ e mai rationalu a lucrá o tema, câtu mai multi scolari si in deosebite moduri, de câtu in acelasi tîmpu a resolvá 4—5 teme diferite.

Asi gresí, repetiendu cele díse, referitoriu la avantajele primei alternative.

De acea, aici voiui mai accentuá numai o imprejurarare, relativa la temele din computu. Anume: este cu neputintia, câ cele mai multe teme, chiar' si in cea mai buna scôla, se fia deplinu petrunse si cuprinse de toti scolarii, din o singura lucrare. Computulu este unulu din obiectele cele mai grele si multi copii sunt fórté slabi de computu. Er' aici nu se póte ajutá altu-cum de câtu tractându „pucinu si bine“, lucrându aceeaasi tema mai multi scolari si inca in mai multe moduri, pâna cându intréga clas'a este in chiar' cu tóte temele ce se lucra.

Precum póte vedea onor. lectoru, chiar' si numai din titlulu acestei lectiune, nu 'mi este scopulu a tractá unu numeru, a desvoltá vr'o regula séu a dá indrumari pre lungu si pre latu fatia de tractarea computului in scôla populara, ci ceea ce me preocupa este o singura imprejurarare speciala; aplicarea axiomei „non multa, sed multum“ la dóue teme usióre din computu, un'a de inmultire si alt'a de impartire din sfer'a numerului 84.

Deci urmeze acum insesi temele!

1. Déca unu díleriu câstiga pre dí 28 cr., câti cr. câsciga elu in 3 díle?

(Desi nu este, precum credu, chiar' indispensabilu, totusi voiui reproduce ici si colo intregu modulu de procedere la resolvarea acestoru teme, adeca: luarea intrebarei in respunsu, rationarea si conclusiunea).

Scolariulu: Déca unu díleriu castiga pre dí 28 cr., in trei díle elu vá cascigá mai multi cruceri si adeca de trei ori 28 cr. Er' de trei ori 28 cr. suntu 84 cr. Prin urmare: déca unu díleriu castiga pre dí 28 cr., in trei díle elu vá cascigá 84 cr.

a) Invetiatoriulu: Pentruce de 3 ori 28 suntu 84? Sc. De 3 ori 28 suntu 84, pentru-câ de 3 ori 20 suntu 60 si de 3 ori 8 suntu 24; ér' 60 cu 24 suntu 84.

(Tem'a presenta se lucra in modulu acest'a de unii scolari mai buni, de unii de midilocu, precum si de unii mai debili. Apói se lucra de 2—3 scolari si pre tabla — adeca *in scrisu*, dupa ce mai antaiu a fostu lucrata *mentalu*. Cu acést'a ocaziune rationarea si conclusiunea se urméza câ si cându s'a tractatu *mentalu*. Deosebirea consta numai in scrierea cifreloru si a semneloru dintre factori, ceea ce

e in genere cunoscutu. Dupa acestea urméza alu doilea si alu treilea modu de lucrare, si adeca):

Inv. Cum amu mai potea noi lucrá acést'a tema si in altu feliu?

b) Sc. Noi amu potea dice si: 28 cr. constau din 10, 10 si 8 cr., asia dara de 3 ori 10 cr. suntu 30 cr., de 3 ori 10 suntu ér' 30 cr. si de 3 ori 8 cr. suntu 24 cr.; ér' 30 cr. cu 30 cr. suntu 60 si cu 24 suntu 84 cr.

(Acestu modu de lucrare se repetiesce de mai multi scolari, atátu mentalu, câtu si in scrisu, apoi se face trecerea la a-lu treilea modu de lucrare):

Inv. Care 'mi mai lucra acést'a tema si in alta forma?

c) Sc. Noi amu potea dice si 28 cr. constau din 25 cr. si 3 cr.; ér' de 3 ori 25 cr. suntu 75 cr. si de 3 ori 3 suntu 9, apoi 75 cr. cu 9 suntu érași 84 cr.

(Se repetéza de mai multi mentalu si in modu scrip-turisticu si apoi se continua):

Inv. Care mai póte afá si alta cale de a lucrá acést'a tema?

Sc. Noi amu potea dice si asia: 28 cr. facu unu duodieceriu si 8 cr. Deci déca dileriuu acel'a casciga pre dí unu duodieceriu si 8 cr., in trei díle vá cascigá de 3 ori unu duodieceriu si de 3 ori 8 cr.; ér' de 3 ori unu duodieceriu facu 3 duodieceri si de 3 ori 8 cr. facu 24 cr. s'au unu duodieceriu si 4 cr. Acum 3 duodieceri de mai inainte cu 1 duodieceriu facu 4 duodieceri si cu 4 cr. suntu 4 duodieceri si 4 cr. cari facu chiar' 84 cr.

(De asemenea se lucra tem'a si in modulu acest'a de mai multi scolari.

S'ar' mai gasí si alte câi, pre cari s'ar' potea ajunge totu la acestu resultatu pr. chiar' si pre calea aditiunei: 28 cu 28 si cu 28 cr. suntu 84 etc.

D'ar' se trecemu la a dóu'a tema de impartire)!

2. *Déca la o casa se manca in unu anu 84 ferdele de cucuruzu, câte suntu de lipsa in unu patrariu de anu?*

Sc. Déca la o casa etc. . . . in unu patrariu de anu suntu de lipsa numai a patr'a parte din 84 ferdele. Si a patr'a parte din 84 ferdele suntu 21 ferdele. Prin urmare, déca . . . etc.

Inv. Pentru ce a 4 parte din 84 suntu 21?

a) Sc. Pentru-cá a patr'a parte din 80 suntu 20 si a patr'a parte din 4 este 1, apoi 20 cu 1 = 21.

(Se lucra de mai multi scolari verbalu si in scrisu).

Inv. Cum amu mai potea lucrá acést'a tema?

b) Sc. Asia, cá amu dice: a patr'a parte din 40 suntu 10, si ér' a patr'a parte din 40 suntu érași 10, apoi a patr'a parte din 4 e 1. 10 cu 10 si cu 1 = 21.

(Se repetéza de mai multi mentalu si in scrisu).

Inv. Cum se mai póte óre lucrá acést'a tema?

c) Sc. Asia, cá dicemu 84 consta din 60 si din 24; apoi a patr'a parte din 60 suntu 15 si a patr'a parte din 24 suntu 6; ér' 15 cu 6 = 21.

(Se repetéza érași de mai multi, verbalu si scrip-turisticu).

Inv. Mai potereati afá si altu modu de lucrare?

Sc. 84 consta din 8 diecimi si 4 unimi. A patr'a parte din 8 diecimi suntu 2 diecimi si a patr'a parte din 4 unimi este 1 unime; ér' 2 diecimi si cu o unime facu 21.

(Se lucra prin mai multi scolari atátu in scrisu, câtu si verbalu).

In acestu feliu procedindu la lucrarea temelor din computu este imposibilu se nu invetie bine computulu chiar' si scolarii cei mai slabuti in acestu obiectu, adevérindu-se si aici principiulu didacticu din fruntea acestui tractatu: „non multa, sed multum“.

R. Simu.

Condituni avántagióse instructiunei din scólele primare.

I.

Invetiatoriulu se fia stabilu séu definitivu in statiunea s'a. Conformu legiloru scolare mai noue, si invetiatoriulu din scólele primare satesci, provediutu cu documente co-respundietore, se denumesce definitivu in postulu seu, si din acest'a numai cu motive ponderóse si prin sentintia formala recunoscuta si aprobata de Inaltulu Ministru de Culte si instr. se pote delaturá.

Si tare la loculu seu este acést'a, cá au recunoscutu si omenii legeri, cá acest'a — invetiatoriulu — care mai de multu, erá neconsideratu — erá batjocoritú chiar' acumu ori cum si densulu a ajunsu la unu stadiu si la o apretiare mai mare cá intrecutu, a ajunsu spunu — desi nu inca chiar' la culmea adevérata, dar' la o trépta mai onorífica.

Cu tote aceste, cu tote cá legea si omenii mai recnoscu in câtu-va valorea si dreptulu invetiatoriului, totusi este in jocu, si nu e putentia, considerandu actual'a stare de lucruri cá invetiatoriulu satescu se remana in statiunea in care se denumesce prim'a data pana la capntulu vietiei s'ale, cea de doritu ar' fi ma cá se se pota ajunge adevératulu scopu alu scólei primarn — ne aperatu de lipsa.

Cum-cá astu-feliu este, cum-cá pre lãnga cea mai mare bunavointia, sub actual'a stare de lucruri, invetiatoriulu e silitu — in detrimentulu seu si alu propasirei culturale a poporului — a se stramutá de la o statiune la alt'a, in capulu lucrului este salariulu celu necorespundietoriu, micu si prea neregulatu, cá-ci sciutu este séu ar' trebui se fie de omeni chiepati, cum-cá cá invetiatoriu se aplica de regula omeni cu stare materiala slabutia, cari nu suntu in stare a-si alege o cariera mai inalta, deore-ce puterile nu-i ajuta la acést'a si afara de acést'a dupa cum s'a recunoscutu deja de omeni mari, de capete incoronate si esperte, cá: „Ori si ce omu, se nasce mai aplicatu, mai inclinatu spre unele lucruri, cá spre altele de unde si urméza, cá pre cele le iubescce, se demite loru, le scrutéza si cultiva cu atentiune; ér' pre ceste le lasa de o parte, nu se ocupa-seriosu“. Invetiatoriulu bunu, poetu stralucitu séu economu demnu de carier'a s'a este numai acel'a, care se nasce de la natura.

Acumu, recunoscutu odata de tota lumea, că: „omulu de acolo se sustiene, de unde trudesce, de-si muncesce corpulu si spiritulu, cá atare si invetiatoriu, care cumu spusese mai susu, este de conditiune materiala forte modesta, necesitatu este a-si acoperi necasurile si in prim'a linia a-si nutri cum se cade trupulu, din miculu seu salariu care dupa cum s'a convinsu ori si care omu interesatu de asta afacere, nu se pote, si nice nu merita a se numi, „salariu“ pre cáta vreme, cu mare greutate si cu multe neplaceri si dificultati, de multe ori si la cele mai multe scóle, de abea la unu anu la doi poti alu dobendi si atunci cu esecutiune, mai alesu unde salariulu se solvesce din aruncu pre poporulu renitentu si seracitu cu totulu din caus'a neprecautiunei s'ale si a multeloru imposita, ce i-se ceru dela stapanire.

Ce pote face dar' betulu invetiatoriu, dela care se pretinde acum asia multu, deca conditiunea capitala salariulu este de asia natura si afara de asta uu mai are nice unu venitu lateralu, din care se-si diréga necasurile sale?

Cumu pote asia dar' invetiatoriu, a se stabili, a stá pre viétia unde se denumesce prim'a data sub conditiuni de asta natura, cându adeca temeli'a pétr'a fundamntala lipsesce? Cumu va poté a se cultivá a-si nutri spiritulu, prin cetirea de carti si jurnale, prin conveniri sociale, deca in cele mai multe casuri este avisatu a perf' in cea mai mare paupertate ne avendu nice unu ajutoriu, si apoi cându cu totu dreptulu se plânge la autoritatile superioare preoti, protopopi, consistoriu seu la alta deregatoria competente, si i-se respunde cu unu tonu cá acel'a, cá deca nu-i place se-si dée demisiunea. Ore ce ar' meritá omenii seu autoritatile, cari asia respunsu necalitu dau invetiatoriloru, eu credu, cá demascare publica, si dispretiulu celu mai mare ce s'ar' poté cugetá.

Au dora pre calea acést'a, cu asemene protectiunese va ajunge nobilulu scopu la carele tientimu, la acea, cá invetiatorii se nu se mai numésca nesce fiintie pururea emigratore din satu in satu?

Credu on. lectori, cá nu ve veti prea bucur'a la audiulu unor asemenea lucruri, pre cari le descoperu, dar' datorintia omului ouestu este, cá reulu celu invecitu si inredecinat, care odata la descoperitu, se-lu combata susu si tare cu argumente suficiente, mai antáiu in generalu si numai la casu de neindreptare se-si ia refugiulu la persóne.

Vedemu noi cu totii relele, ce ne impresóra din partea strainiloru, cari numai binele nu ni-lu voru, se numai dusimanésca si fratii intre sine, cá acést'a maresce veninulu si furi'a celoru tari in cerbice. Cele mai multe popore s'au prepaditu din propri'a loru neintielegere.

M'am cam departatu de punctulu meu de plecare, care a fostu: „Invetiatoriu se fie stabili seu definitivu in statiunea s'a“; dar' acést'a s'a intemlatu fora voia mea.

Cá unu invetiatoriu stabili, mai multu folosu pote aduce lui insusi, si in privint'a bunei stari materiale, si a culturai

spirituale preste totu, m'am convinsu, si se voru fi convinsu cu buna sama confratii invetiatori, cari au esperiatu acést'a cá si mine, ace'a cari adeca mai adese-ori seu stramutatu, spese au avutu multu mai mari asia nu-si-au potutu procurá nemica statornicu, seu desi au si procuratu, cu ocase stramutarii au datu cu pretiu bagateloru de multe ori nice pre jumetate. Invetiatoriu bunu inca nu pote se ajunga, pentru-cá e totu omu nou, e totu invetiatoriu incepatoriu, elu totu incepe, dar' nu gata nice o data si apoi scimu, cá omulu respective invetiatoriu, cá se fia bunu invetiatoriu, trebue cá se se ocupe cu lucrulu seu in mai multi ani dea rendulu in unulu si acél'asi locu, se puna unu fundam. statornicu si solidu, se 'si creddie scól'a si apoi dupa 5 seu 6 ani s'ar' poté vedé urme frumóse si folositoare. cându tenerile mladitie — scolari — ar' cresce sub ingrigirea s'a cá pomulu sub mâna cea preceptore a gradinariului specialistu, la din contra nu sta nece acestu lucru mai pre susu, cá pomulu, care dupa oltuire lu lasi in mana sortii.

Stabilu odata invetiatoriu, cu multu mai mari folose pote se aduca tenerimei unei comune pre carea o conduce, pre cându schimbanduse mereu cu altu invetiatoriu — care se intielege — are alta natura, in locu de rode folositorie, mai vertosu strica si nice nu se pote numi acea altu-ceva de cátu o dresare, o pregatire pentru esamenu si neci de cum instructiune rationala si metodică, nu, cá metodulu bunu numai pre incetulu si fiindu invetiatori stabili se pote crea. Instructiunea cea rationala a tempului presente si metodulu bunu, nu privesce nece de cátu esamenile, cari suntu numai nesce formalitati; de unde, unu invetiatoriu pote dá esamenu bunu si elu in sine e invetiatoriu reu, altu pote dá esamenu reu si e invetiatoriu bunu, lucru prea enoscutu si intielesu acést'a, cá invetiatoriu slabu face cá teatralistulu, carele numai pana tiene representatiunea are valoare pre cându adeveratulu invetiatoriu face totulu din principiu, cá se cladésca bine si din materialu solidu, cá murulu facutu se fia spre folosulu eternu si se pota resista contr'a toturoru fortuniloru.

Cá albin'a, care ne continutu aduna in cosinitia, asia pote se folosésca natiunei sale unu invetiatoriu stabili; ér' acel'a care este supusu atatoru schimbari remane departe in tota privintia, si-si strica nu numai lui dar' si natiunei s'ale forte multu. Din cele insirate potemu concludé dara la valorea cea mare, ce o are unu invetiatoriu stabili, pentru buna stare materiala a sa si pentru cultur'a s'a spirituala apoi pentru inffiorirea neamului.

Tragu dara deosebita atentiune a factoriloru chiehati asupra acestui punctu insemnatu, si-i rogu, cá pre venitoriu se fie multu mai prudenti in modulu procederii facia cu invetiatorii, si se nu creda, cá unu lucru nou e mai bunu totu-dea-un'a cá unu vechiu mai alesu cu referintia la lucruri de ast'a natura.

Grigiti dar' cei chiehati, cá invetiatorii se remana stabili unde se asiédia, si cercati in scola la propunere, cumu 'si sciu face datorint'a, puneti umerii si cu usoritate sarcin'a cea grea a invetiatoriuului se va potea suporta!

Invetiatoriulu se fia casatoritu si nu june. Doue suntu parerile cese ventiléza mai cu osebire intre omenii mai noi de scóla, in ceea ce privesce acést'a intrebare, si anumitu parerea unor'a este, cá invetiatoriulu se fia june, si a celoralalti se fia casatoritu, cei de antáiu 'si baseza asser-tiunile loru pre acea, cá june invetiatoriulu mai bine si pote vedé de ocupatiunea si chiemarea s'a, ne fiindu im-pedecatu si retienutu dela implinirea misiunei sale prin alte ocupatiuni si necasuri familiare, ce tare adese-ori obvinu in viétia omului casatoritu. Si au tota dreptatea acei ce sustienu asia pre de o parte, dar' considerandu argumentele celoru din urma, ori voimu, ori ba, suntemu chiar' in modu inperiosu constrinsi a ne alaturá lán-ga parerea celoru din urma, cari cu totu dreptulu sustinu cá invetiatoriulu se fia casatoritu. Pre lán-ga acest'a parere am fostu si suntu si eu totu-dea-un'a de lán-ga care nu me voiu departa, si cá se aretu cá nu fora temeiu sustinu acést'a, voiu demustra in cátu-va. Elu invetiatoriulu, in primul locu trebue se fia unu premergatoriu cu esemplulu nu numai in scóla, dar' si in comuna, in societate, in cea ce privesce sém-tiulu de moralitate, cá vediendu altii se se intréca alu imitá in fapte morale, acést'a cá omu fiindu si elu, numai casatoritu o va poté aretá mai cu deosebire.

Dupa cari credu eu, cá nu retacescu a nota la locul acést'a si acea, cá dupa cum este recunoscutu deja, inve-tiatoriulu satescu locuesce in midiloculu poporului fora cunoscentia de carte, si cá atare, deca este casatoritu, premerge cu esemplulu parintiloru intru crescerea si educarea copiiloru tieranului, cari partea cea mai mare, dupa cum am aretatu la altu locu nu dau o crescere corespundietóre copiiloru, ba mai de multe ori, cátu cu voi'a, dar' mai multu din nesciintia 'si conducu copii, subiectulu educatiunei si instructiunei, pre cararile cele mai spinóse, mai retacitore. Acest'a inse, unu invetiatoriu demnu de nobila s'a misiune si preparatu conformu celoru aretate mai susu cu tempulu si forte intieptiesce le pote aduce la ordine. Nu este ceva cu nepotintia, numái se nu fimu lesne ratacitoriu. „Verb'a movent, exempla trahunt“ (vorbele misica, esemplele atragu). Invetiatoriulu casatoritu avendu copii sei proprii, si acestor'a dandule o crescere de unu educatoriu de specialitate si cei mai cu pucina deprindere in asta marétia arta, si involuntaru cá ei nu sciu scruta, dar' vor vedea astadi un'a, mâne alt'a, si precum au prinsu radacini multe credintie desierte despre strigoi si altele, cu vreme prin imitare se voru sedia in sufletulu unui fia-carui, cá si prostulu numai pana la unu gradu óre-care resista, apoi se lasa si primesce de bunu, se nu fimu numai prea pripiti in pretensiuni, cá reform'a nu se face in unu anu ori doi, ci de multe ori tardiu, noi numai se nu credemu cá nu potemu, ci se mergemu cu bravura totu mai departe si mai perfectu in opera mare si grea ce am inceputu-o.

Mai incolo invetiatoriulu casatoritu este multu mai

asiediatu, mai multu este pre acase, si cauta mai seriosu de necasurile familiei sale, si se simte mai tare legatu de oficiulu seu sciendu cá cararile, cá drumurile sale s'a cam gatatu pentru órele sale de propunere inca se póte pregatí mai cu pacientia, carea singura este in stare a fránge si ferulu celu tare, mai pre scurtu progresulu celu vá aretá este mai cu fundamentu. Câte esemple de coruptiune si imoralitate avemu si cari ne dovedescu din destulu desolata stare, in cari suntu strapusi ómenii necasatoriti apoi tocmai invetiatoriulu satescu, ce asia reu e recompensatu (resplatitu) pentru ostenitorea s'a ocupatiune, déca nu e casatoritu, cá se traésca modestu in cas'a sa cum vá poteá se duca o viétia asia costisitóre cá altii cu salarii multu mai grase si nemarginite. —

Resulta asia dara, cá asia se se acomodeze cei chemati a amelíora starea materiala respective salariale invetiatoriloru dela sate, ca aceste se póta traí onestu si casatoriti fara cá se fia siliti a-si cautá altu midilocu de traiu, si scóla se se lasa in scirea Domnului cum a fostu lasata in scirea lui Domnedieu pana de curundu si spre marea parere de reu se póte spune, cá si in diu'a de astadi se mai gasescu asemenea locuri ne fericite, unde invetatoriulu liniscitu si vede de ocupatiune si scóla o batu vénturile preste totu locu.

Numai in numerii mai de curéndu ai „Gazetei Transilvaniei“ am cetitu despre o comuna tare ne fericita, unde in ainte vreme erá ordine frumósa si in scóla si in bes-dar' din pofta de multu, preotulu a pismuitu pre tovaresiulu seu de lupta pre invetiatoriulu si la facutu se si pareséca postulu, cá dupa atâtea sicanari si omulu celu mai de omenia nu are altu modru de scapare, astu-feliu preotulu respectivu, a luatú asupr'a s'a si misiunea de invetiatoriu, dar' dupa spus'a unui interesatu, scól'a este o adeverata pus-tietate si preotulu-invetitoriu pune 150. fl. v. a. in totu anulu la Chimiru, fora cá se se sfiésca de ómeni si fara a gandí la batae de Domnedieu. Ce merita me rogu asemenea persóne déca nu celu mai mare dispretiu? Unde este acolo si in altu locu asemenea esemplulu demnu de imitatu. Pana cându o provedintia, pana cându vei suferí.

(Va urmá).

Tom'a Simu,
invetiatoriu.

Esamenulu de cualificatiune la Institutulu preparan-dialu gr. cat. din Blasiu s'a inceputu in 2 si s'a terminatu in 8 a l. c. La acestu esamenu s'au insinuatú 41, [dintre cari 35 invetiatori si 6 candidate de invetietoriese.] Ad-misi au fostu cu totulu 37. Din acestia au depusu esa-menulu cu succesu 34; ér' 3 s'au relegatu la repetirea esamenulu dupa unu anu.

**Rogámu pre stimatii
abonati, cari inca nu si-au
achitatu abonamentulu, se bine-
voiéscá a ne tramite pretiulu.**